

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Anul XIII

44 (444)

Simbătă

31 octombrie

1970

8 pagini

1 leu

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Pentru o cunoaștere a literaturii țărilor balcanice

Scriitorii români au fost și sînt interesați să cunoască mai deaproape și mai bine literatura țărilor vecine, să aibă cu colegii lor de condei o comunicare directă, continuă, utilă pentru cunoașterea reciprocă a popoarelor noastre, pentru cultivarea unei prietenii trainice între ele, în scopurile nobile ale păcii și înțelegerii în această parte a lumii. A cunoaște valorile spirituale ale unui popor, cultura lui, artiștii și scriitorii lui, înseamnă a-l respecta mai mult, înseamnă a adăuga argumente prețioase în favoarea întronării limbajului rațiunii în raporturile dintre oameni. Că foarte multe dintre prejudecăți și suspiciuni vin din necunoaștere este tot atât de adevărat cum adevărat este că necunoașterea poate împinge la dezinteres și indiferență, în cele mai rele cazuri la dispreț și neașteptate, la conflicte greu reparabile. Putăm un mărturisit respect și o înaltă stimă popoarelor balcanice, istoriei și culturilor lor specifice, valorilor lor naționale făurite dealongul unor destine dramatice, cunoaștem și vrem să cunoaștem și mai bine manifestările contemporane ale culturii, artei și literaturii lor și știm că tot ceea ce e mai bun în aceste activități spirituale este strîns legat de esențiala dorință a popoarelor respective de a-și afirma cele mai scumpe calități, aspirații și idealuri.

Există atîtea punți de legătură între țările balcanice, în istoria lor, în destinul lor, în culturile lor, și a le face mai evidente printr-un dialog viu, deschis, înseamnă să adăugăm efortul nostru, al scriitorilor, la inițiativele importante lansate în această parte a Europei. Pacea, înțelegerea, colaborarea, respectul reciproc sînt realități de care are nevoie pretutindeni lumea, așa cum are nevoie și în această zonă a continentului care a cunoscut dealongul veacurilor încercări dintre cele mai tragice.

Popoare harnice, țări neasemuit de frumoase, cu un trecut eroic, cu posibilități mari de a-și spune azi cuvîntul în concertul lumii, — popoarele balcanice au toate motivele să caute căi fructuoase de adevărată înțelegere, cunoaștere și prietenie, de vecinătate avantajoasă, de dialog eliberat de prejudecăți, multiple domenii de viață așteptînd să comunice într-un mod mai eficient, superior celor atinse pînă acum.

Sînt cunoscute inițiativele țării noastre, consecvența eforturilor depuse pentru o zonă a păcii și înțelegerii în Balcani, contribuțiile românești în această privință manifestîndu-se pregnant în forurile înalte internaționale, în relațiile bilaterale cu popoarele vecine, — într-o multitudine de probleme ale colaborării, ale conviețuirii în această parte a Europei, în diversitatea planurilor de comunicare, de cultivare a respectului reciproc înscrîndu-se și o seamă de manifestări valoroase care au privit și privesc tîneretul. Acțiunile comune în folosul promovării culturii au înregistrat și ele succese, cu atît mai semnificative în ceea ce privește posibilitatea colaborării, cu cît ele privesc țări cu sisteme sociale diferite.

În consens cu aceste inițiative, scriitorii români sînt interesați de a-și cunoaște deaproape și de a-și întâlni pe colegii lor din țările balcanice, de a angaja cu ei un dialog fertil, care să depășească dificultățile începutului, care să se situeze pe ceea ce leagă și-i unește pe oamenii de condei, punînd în frunte aspirațiile comune de mesageri ai culturii și spiritualității popoarelor lor — popoare ale esențialului legat și interesat în găsirea unor căi de bună înțelegere, conviețuire și comunicare.

Literatura, admirabil mijloc de cunoaștere, are rostul ei deosebit, de înaltă valoare umanistă, în efortul nobil de apropiere între popoare. Întîlnirile scriitorilor din țările balcanice ar putea constitui la rîndul lor, prilejuri deosebite de schimburi de păreri, de colaborare și sint capabile să deschidă perspective dintre cele mai utile.

Avem încă foarte multe de făcut în ceea ce privește aducerea în fața publicului românesc, în traducere românească, a literaturii țărilor balcanice, a celor mai bune cărți ale colegilor noștri din această zonă a continentului. Știm că există un interes constant în această privință nu numai din partea noastră ci și din partea multor colegi ai noștri din țările balcanice, dar un efort comun, susținut, convergent ar duce la rezultate excelente — și întîlnirile scriitoricești pot întări, credem, convingerea în posibilitățile mari care ne stau în față, fiind vorba de lucruri care în fond depășesc stricta colaborare de breaslă, ne slîmîm, prin responsabilitățile noastre, reciproc de cunoaștere, enorm de îndatorati față de popoarele noastre, față de dorința lor de comunicare, față de vocația lor istorică pentru o generoasă înțelegere a existenței umane, a conviețuirii în pace activă și bună vecinătate. O vocație la care meditam, pe care o cultivăm și dorim s-o slujim în folosul demnității și progresului țărilor noastre.

LUCEAFĂRUL

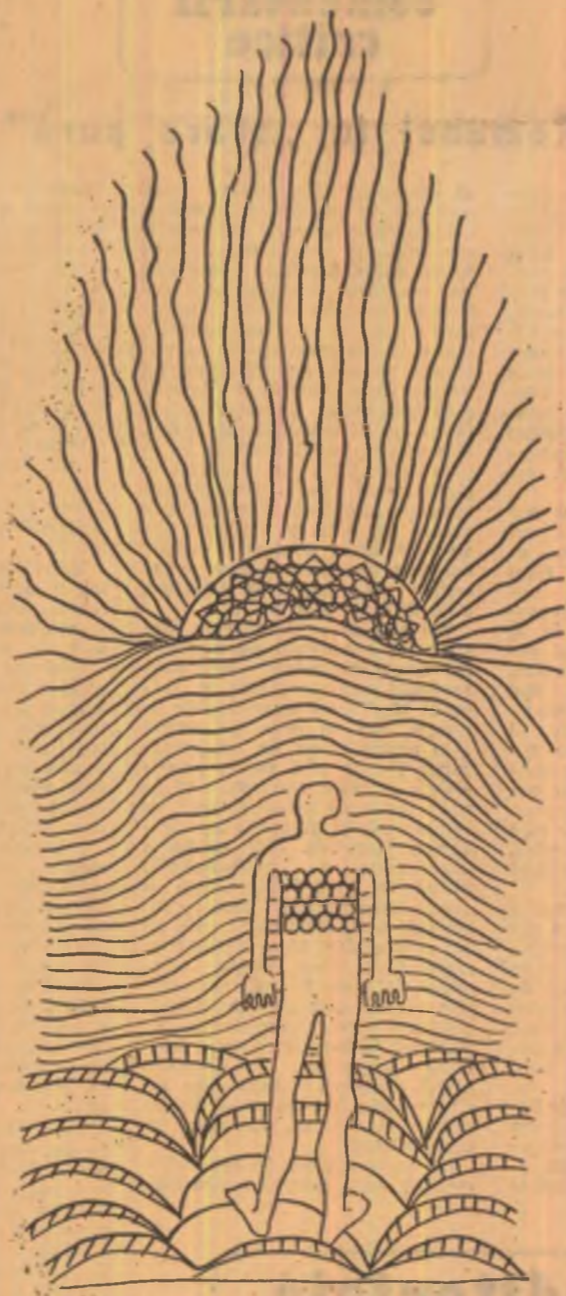
IN ACEST NUMĂR

Dileme argeziene de Nicolae Manolescu

Stagiune la Praga de Marin Sorescu

Citeva întrebări nevinovate de Radu Dumitru

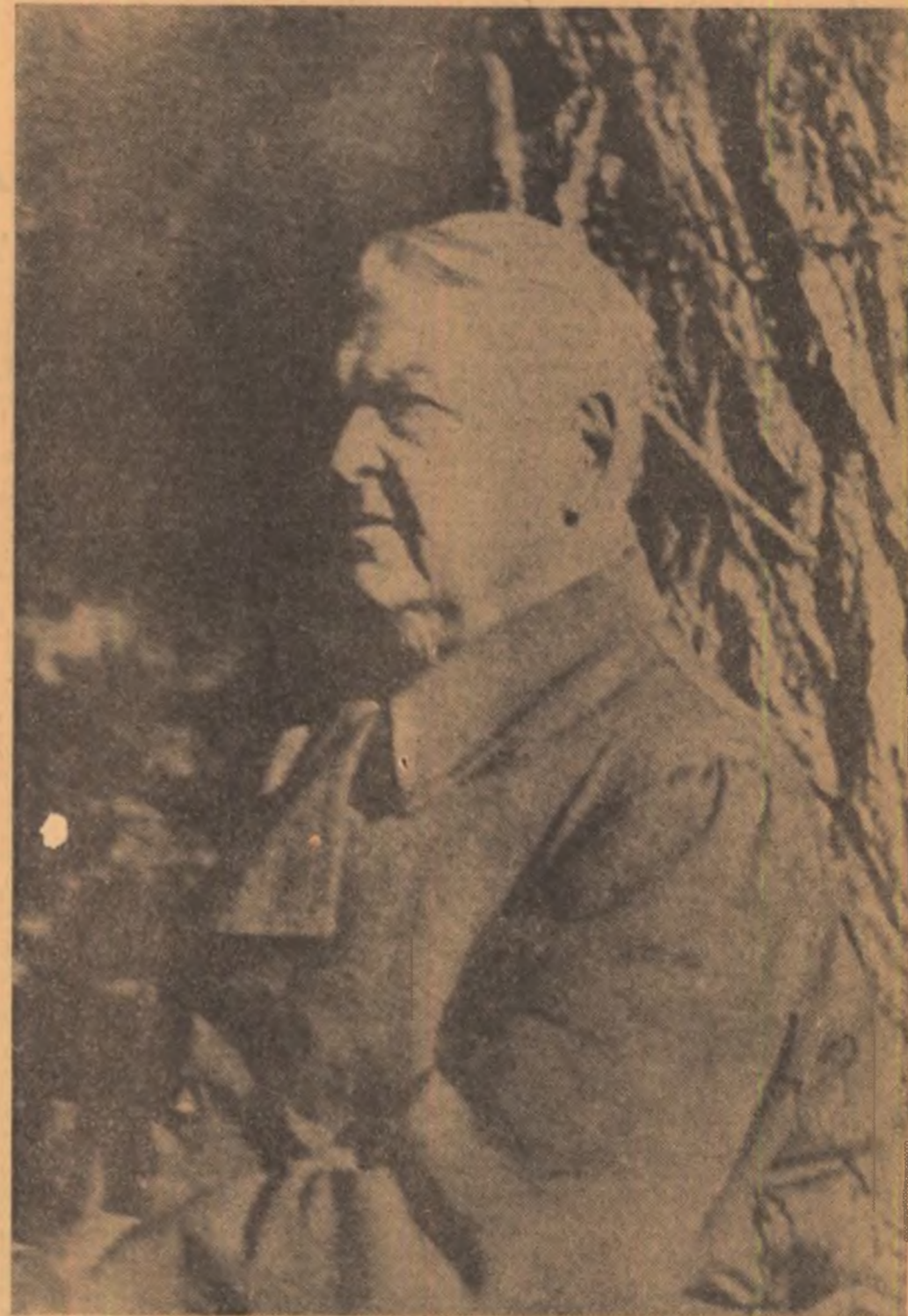
Sport: Subtila replică a lui Cassius Clay

Desen de
EUGEN GRUESCU

În pagina 8:

SONETE
de
SHAKESPEARE

Sadoveanu, sau plăcerea de a scrie

În fiecare săptămîna
marin preda
răspunde la o întrebare

Revista „Viața Românească” îi dedică lui Mihail Sadoveanu în întregime numărul 9, un omagiu cu prilejul împlinirii a nouăzeci de ani de la nașterea scriitorului. Aceste numere, după părerea mea, pot avea un cursur: caută să suplinească un anumit gol, real sau presupus, dînd deodată prea mult cînd ar fi trebuit să dea permanent, așa cum se cuvine să se dea despre tot ceea ce e valoare, firește, cu măsura cuvenită, ca să nu provoace în cititor reacția de respingere.

Trebue să avem grijă de asta. Cultul nostru pentru valori trebuie să aibă în vedere sensibilitatea nobilei generații, care nu poate fi cîștigată de la sine, doar prin superlativul celor striviți de scriitorul în discuție. Sadoveanu — exclamă această „cu plăcere” — e scriitorul național al românilor! Sadoveanu e ca un fluviu spre care merg toți afluenții! Conu Mihai era un om bun, foarte, foarte bun, și așa mai departe. Astfel de admiratori total pot opri un cititor să intre în universul unei mari creații, pentru simplul motiv că o operă literară nu seamănă cu una clopită sau zidită, pe care o poți privi în câteva ore și să-ți dai seama de mărimea ei. Trebuie s-o citești și dacă e compusă din mii de pagini, cum e cazul lui Sadoveanu, îți trebuie timp ca s-o parcurgi, să zicem patru-cinci luni. Nu e ușor să convingi pe cineva s-o facă fără o privire mai detasată și trufia omului de cultură și a scriitorului din zilele noastre — a ajuns pînă acolo încît nu o dată uită că a pătrunde în marea masă a cititorilor nu înseamnă a lămura limitele atenției și curiozității acestora, soliciitate în zilele noastre de atît de numeroase și interesante fenomene, ci dimpotrivă, se cere să studiezi și să stabilești permanent cota acestei atenții și curiozități, ca o fascinată bursă a valorilor spirituale unde surprizele pot fi, pentru unii scriitori catastrofele. G. Călinescu, socotit de admiratorii săi un geniu, se plînea, întîind această realitate, că nu e un scriitor popular și nu se înșela.

Nici vorbă, Sadoveanu a pătruns adînc în conștiința noastră, și el este un scriitor popular, asemenea lui Creangă, Eminescu și Caragiale. Opera sa însă nu este, pentru cititorii, cum este pentru admiratorii săi coplesită, pe deplin reușită pe toată întinderea ei. Firește, mi se poate răspunde, nici un scriitor nu îndeplinește această condiție, poți citi în *Comedia umană* a lui Balzac nu puține romane în care dialogul este interminabil, abuzul de detalii îcîngător, iar plăcerea de a scrie a autorului o ia atît de des înaintea faptelor, încît, dacă în următorul roman nu l-ai răsi țînînd din nou și bine în mîini firele acțiunii, ai renunța definitiv la lectură.

fără grijă, care ar putea să te rețină, că ai fi singurul care ar face-o.

Așa este. Recunosc eu însumi. La fel e și Sadoveanu. Volume întregi, îți trec prin mîni pînă ce dai peste citeva sute de pagini în care motivele doar anunțate mai înainte, prind relieful misterios al marilor creații. Apoi din nou urmează o depresiune, și din nou urcăm. Dar asta nu înseamnă că aceste sute și sute de pagini, care preced reușitele, au pentru cititor vreo justificare. Au avut-o pentru Mihail Sadoveanu, ca o condiție a creșterii ascendente a inspirației sale, pe drept cuvînt una dintre cele mai lungi și mai fertile. Este însă un semn de întrebare, dacă e o condiție și pentru lectură. Rîsul ar fi îndepărtarea de operă, pe care nimeni n-ar contesta-o, dar pe care puțin ar putea să o dea la primul mie însumi să fiu lînat mulți ani deoate de Sadoveanu din pricina entuziasmului nediferențiat al unui prieten, pe atunci critic literar, care mă frita cu sentințele și speculațiile lui filosofice despre cărți ale marelui povestitor pe care le citeam izolat și nu-mi plăcuseră absolut deloc, cum ar fi de pildă *Ostrovul lupilor*. Intr-adevăr, înțelepciunea aceasta asiatică, atît de profundă în ochii unora și prezentă din plin în această carte, nu m-a cîștigat nici după ce l-am citit pe M. Sadoveanu în întregime, cînd am descoperit că aveam ce admira în vestea lui operă, ca să trec ușor peste scepticismul și tristetea fatalistă care plutește ici-colo pe deasupra întinsului său teritoriu inventat. Acești nori de melancolie pot fi desigur emanația mormintelor strămoșilor noștri, spulberate de vînturile istoriei, care le-au imprăștiat oasele peste tot cuprinsul țării, și scriitorul putea deci imagina, ajîndu-ne, un om care cu o simplă creație să descopere în pămînt, acolo unde erau duse de lupte și plozi, prezența acestor oase. Pentru popularea în conștiință, a trecutului unei colectivități naționale, efortul artistic al lui Mihail Sadoveanu este într-adevăr cel mai mare și mai împlinit din cîte avem și acoperă, cum am mai spus și altădată, cel puțin un secol de literatură cultă, pe care cronicarii nu ni l-au putut da pe deplin. Pinza contemporană a fost însă pictată, cu mai mare succes, de către alții, și a atribui palidelor sale năvăliri despre tîrgurile moldovenești calități care strălucesc în literatura unui Camil Petrescu, a Hortensiei Papadat-Bogheșu, sau a unui Liviu Rebreanu din *Pădurea spinuzatilor*, dar chiar și din Ion, unde viața învățătorului și a preotului, stilul spiritual al satului, stearsă la Sadoveanu, e plină de tragism și de culoare la autorul *Răscoală* înseamnă să pui în mod arbitrar peste literatura română modernă pălăria unui singur scriitor, dînt-o admirație care dovedește neînțelegerea chiar a operei acestuia. Fiindcă iată ce citim în articolul care deschide numărul omagial al „Vieții Românești”: „Mihail Eminescu, a rîvnit o epopee românească dar, fuge rat înainte de vreme, n-a reușit să înalte construcția; vizul său l-a realizat Sadoveanu: cărțile acestuia sînt fragmente ale acestui tot, epopeea mitică și arhetipală”.

Așadar și Eminescu este estompat! Terminologia aceasta, cu preluarea sarcinilor, ce a „rîvnit” un scriitor și cine a venit pe

urmă și a realizat, miroase a sociologism vulgar.

Dar poate că mă înșel, poate că nu trebuie stîngerită critica să oficeze în timpul unei opere, mai ales că mulți dintre critici se apropie de ea fără prejudecățile amintite aici. Și, cine știe? Poate că cititorul nu asistă ca noi la aceste ceremonii cu o stare de spirit la pîndă, ci el înțelege poate doar atît, că trebuie să citească din moment ce atîta lume s-a strîns acolo și cîntă. La urma urmei, Sadoveanu înșuși a avut o mare înțelegere pentru ceremonii, ca o expresie a rînduicii care nu trebuie tulburată. Plăcerea lui de a scrie, care nu l-a părăsit nici cînd natura i-a retras cuvîntul cînd nemaiputînd vorbi se apucase să învețe din nou limba, a fost o rînduială de ale cărei consecințe era pe deplin conștient. Fiind, în tînerete, contestat cu violență de un critic, i-a răspuns, dar pe urmă a regretat și-a ridicat privirea peste zări și nu s-a mai uitat niciodată la cei care au scris despre el, nici de bine, nici de rău. E un exemplu demn de urmat.

Marin PREDA

cronica pietonului

Toamnă tîrzie cu mult soare

Nu știu dacă la apariția acestor rînduri, care vorbesc despre toamna asta tîrzie cu mult soare, n-o să fie timp închis și ploios. Oricum, bucurîm-ne, mai ales pietonul, a trăit zile care n-au cum să fie contestate de morocnoșii gata să găsească motive pentru a-și justifica masca. Masca intrată în piele e greu s-o învingi, de smuls imposibil fără să produci o desfigurare. E drept, prea mulți morocnoși n-am întîlnit în zilele astea cu soare. Românil ar siguranță dovedindu-se a fi nu numai un semn al vitalității. Morocnoșii sînt o excepție acceptabilă, umorul lor involuntar fiind și el un marginaliu nu lipsit de farmec. Cînd soarele bătea frumos în această toamnă tîrzie, umbra unui morocnos trecut pe obrazul zilei nu însemna naprăd o palmă subtilă aplicată celui de al treilea anotimp. Atînsă și ea de harul soarelui de toamnă, figura morocnosului se mișcă în aer — și un morocnos, aasat de atîta lumină, se scutura pe haine, la o rîspîntie, avea senzația că vestimentul i s-a prăfuit cu o ciudat colb aurifer care-i îngreua mișcările și risca să-l transforme în statuie, își privea întrînat chiar și unghia cabrat al picioarelor, speriat că s-a ivit sub el și un cal și că a devenit, printr-o ironie a toamnei, statuie ecestră.

CANDID

Dileme argheziene

N-am urmărit tot ce s-a scris despre Campania...

M. Ungheanu CAMPANII

Campaniile au acest merit de a nu supralicita...

Ce spun, aşadar, Campania, pentru ce militează...

Trecând peste alte implicații, să cădem de acord...

O critică directă, la obiect, animată de câteva...

E limpede că pledoaria lui M. Ungheanu...

Fină, adevărată observație că G. Călinescu...

În rest, Campania se ocupă de confuzia...

Paginile cele mai concludente sub raport critic...

Eugen SIMION

compendiu

„Alăuta Românească”

Ceea ce reușește editura Minerva prin publicarea...

foleton), atunci textul acesta ar putea fi considerat...

Kogălniceanu preia revista fără să expună vreun program...

Pentru momentul când a apărut, Alăuta românească...

statura lui „mai mică decât mică” și de pe urma...

Anticipând prin conținut și destin Dacia literară...

LECTOR

comentarii critice

Romanul în „stare pură”

În editura Ion Creangă s-a apărut textul bilingv al romanului...

Se știe că fenomenele sunt mai vizibile în articulațiile...

În Mademoiselle maussade Iulia Hasdeu a folosit...

Cu toate acestea, în focal dis-cuțiilor scapă întrebări...

al romanelor franțuzești care circula cu precădere...

Tot atât de evidentă este maniera de a construi personajele...

Cu toate acestea, în focal dis-cuțiilor scapă întrebări...

puns care, dacă ar fi menținute, ar dizolva demonstrația...

O lumină raționalistă umple tot spațiul romanului...

Iulia Hasdeu a optat pentru Paula, dar a respirat alături...

Confundându-se cu Elise Duhe, Iulia Hasdeu a încercat...

Religiozitatea spiritului arghezean este astăzi un fapt...

Un anume rol în formarea acestei convingeri îl va fi jucat...

Și, în orice caz, renunțarea așa de întâmpinată...

„Vreau să învăț a scrie pe dedesubt” (Icoane de lemn).

Totul se perindă rapid, pentru a salva contradicțiile...

O lumină raționalistă umple tot spațiul romanului...

Iulia Hasdeu a optat pentru Paula, dar a respirat alături...

Confundându-se cu Elise Duhe, Iulia Hasdeu a încercat...

avantpremieră editorială

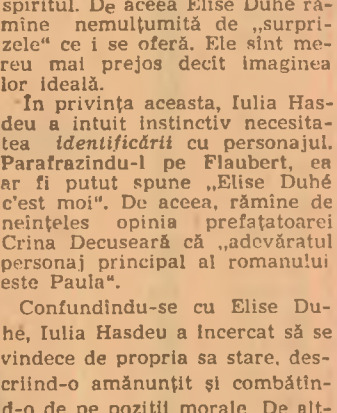
ION VLASIU Drum spre oameni (3 vol.)

IOSIF PETRAN Soarta altuia

ION LOTREANU Atimut

Alex. ȘTEFĂNESCU

Nicolae MANOLESCU

Engels

comentator al lui Dante

Ar fi de neconceput dacă din prodigioasa cultură multilaterală a lui Friederich Engels — care include, bineînțeles și nebuloasă er mediu, foarte rar, dar puternic cutremurat de mari explozii de lumină, — ar lipsi cercetarea gândirii filosofice și lirice dantești, fabuloasă prin toate dimensiunile ei, care, așa cum se exprima Paul Claudel, n-a putut să încapă numai în universul nostru.

Înaltă autoritate intelectuală și profund cugetător materialist, Engels și-a dat număscid seama că elaborarea de căpetenie a nemuritorului florentin — **Divina Comedie** — nu e viziunea mistică a unui bijot genial, ci o extraordinară și nepieritoare satiră dramatică îndreptată împotriva terorii morale și politice, la care a fost supus occidentalul în perioada aceea, cind papalitatea își arrogase un privilegiu, pină atunci neutilizat chiar de satrapile antice.

Engels spune în prefața volumului al II-lea al Capitalului:

— „Italia este țara elastiismului. Din vremurile sale mărețe, cind pe cerul său, s-au ridicat zoriile lumii moderne, ea a dat la iveală caractere grandioase, de o neîntrecută perfecțiune elastică dela Dante pină la Garibaldi”. Și, schițind un portret interior al acestui Thomistico italian, precizează: — „Pe lingă un suflet înflăcărat, Garibaldi are și ceva din acel subtil geniu înfinit atit la Dante cit și la Machiavelli”.

Îată deci triumviratul care simbolizează genul revoluționar al Italiei, desmembrată și înghesușchiată de papii Dante, Machiavelli, Garibaldi. Doi titani ai libertății de cugetare și de orientare națională — și un mare soldat al libertății de acțiune a unui popor glorios.

Dar să-l ascultăm mai departe pe Engels, care cind spune Dante, nu înțelege numai Italia și lumea creată de genul italic, ci o eră nouă a umanității, mijind în asfințitul evului întunecat și anunțindu-și răsăritul peste o jumătate de mileniu, în uriașele fierberii sociale care au cutremurat veacul trecut:

— „Sfârșitul evului mediu feudal și zorii erii moderne capitaliste sînt marcate printr-o figură grandioasă: aceea a italianului Dante, care e totodată ultimul poet al evului mediu și cel dintii poet al erei moderne.

...Azi, ca și la 1300, o nouă eră istorică e pe cale să se nască. Ne va dăruir oare Italia un nou Dante, care să vestească nașterea acestei noi ere PROLETARE?”

La rîndul său Marx scrie:

— „Odată cu prăbușirea lui Visconti, în Lombardia se instaurează o astfel de dezordine, incit toi doroc din inimă restaurarea imperiului (romano-german, n.a.). În această epocă furtunoasă, plină de frământări, — Italia atinge cea mai înaltă înflorire a culturai sale, fapt demonstrat de nemuritorile opere ale lui Dante și de filosofia lui Guido Cavalcanti.

Dar nici Engels, nici Marx, nu se opresc să nu sublinieze cu durerosă și amară ironie, credința — fie chiar aparentă — a nefericitului proscris florentin, într-un viitor al Italiei, sprijinită pe monarhiile fără principii și fără scrupule, — sau chiar pe potențaii romano-catolicismului... revizuit!

— „Dante așteaptă minuni din partea împăraților germani briganzi — și reforma bisericii creștine de sus pină jos, stabilirea vechii egalități dintre oameni, o orinduire patriarhală”.

Jar mai departe:

— „Puterea papală fiind o piedică în calea unității naționale, Dante vede salvarea Italiei într-un împărat străin”.

Aplecați asupra Divinei Comedii, Marx și Engels, cugetători materialisti, au executat, ca pe un testament paroc, însăși indicația misterioasă a semenului lor din veacul al XIII-lea, cind au interceptat și interpretat mesajul turburătoarei poeme dantești, așa cum poate n-au făcut-o, n-au priceput-o mulți dintre dreptcredincioșii comentatori, cind a trebuit să talmăcească, sau să talmăcească exclamații ca aceasta: „O, voi care purtați sub frunți lumina, / Cătați ce tlic ar fi să se găsească / Sub vălul ce-mi înfășură terțina”.

Și — pe lingă teza de „sotto'l velame”, cine ar putea, sau ciți sînt aleși să pătrundă, să simtă, mai adinc și mai de-a dreptul, drama surghiunului, decit cei care au trăit-o aveea ca și marele surghiunit al Ce-

tății de pe Arno, ei înșiși făcînd parte din familia giganților intru înfăptuire și suferință?

Îată ce spune Engels într-un ziar londonez, în legătură cu un articol apărut în alt ziar britanic, „Times”, din 5 Martie 1872:

— „Vă este cunoscut faptul că „Times” a început prin a denunța pe emigranți și a sugera puterilor străine, de a cere expulzarea lor. Apoi cind aceiaș ziar s-a convins că proiectul de repunere în vigoare a legii pentru controlul străinilor va fi — spre rusinea guvernului — respins de Camera Comunelor, a început să se lanseze de-odată, în exhibiții retorice, pe tema jertfelor (concesilor, n.a.) pe cari ar fi dispus să le facă, chipurile de dragul menținerii dreptului de azil.

Însușit, — după schimbul, amical, de opinii între luminaiții mitorzi din Camera superioară, numitul ziar s-a felicitat el însuși pentru înaltele sale virtuți civice, permițîndu-și totodată, următoarea izbucnire perfidă, în articolul său de fond din 5 Martie, 1872:

„În unele țări de pe continent, se crede că noi (englezii, n.n.) sîntem incințați de prezența în țara noastră a acestui menajerii de emigranți, fioroase personalități de toate naționalitățile, cari sînt gata să comită orice crimă. — Cred oare, publicității străine, cari protestează împotriva prezenței în Anglia, a compatrioților lor declarați în afara legii, — că soarta unui emigrant în țara noastră este de învidiat? Am vrea să facem să dispară asemenea credință greșită. Ființele cari fac parte din această clasă hăituită duc, cele mai multe o existență de sărăcie și mizerie, mincind pîinea amară a străinului, — bineînțeles cind izbutesc a-o capete, confundate cum sînt, ca să spunem așa, în valurile turburi, ale acestei metropole uriașe”.

Și închizînd citatul din „Times”, Engels amintește, din nou pe nemuritorul surghiunit: „Gonit de-a ostracismului săgeată, / Vei părăsi, pe-a Patriei țărîna, — / Tot ce-ai avut mai drag și scump odată // Te vei urca pe scări străine pină / La cel bogat, — ca să cobori agale / Cu pîinea umilînții tale-n mînă. // Si vei sorbi și mai amară jale / Din cupa ce ți-o umple-o chiar aceia / Ce-ți sînt tovarășii de destin și cale”.

În adevăr, în afară de pîinea umilînței, pe care era nevoit s-o primească de la binefăcătorii săi, Dante mai avea de îndurat și ura tovarășilor de exil. Aceștia urmărind să se reîntoarcă în patrie cu orice preț, îi propuneau lui, — și fost diplomatul cel mai victorios al republicii, dar și omul care reproba căile domniei și urite ale succeselor diplomatice — să trateze cu felurite bande mercenare, spre a intra în Florența pe căi singeroase și urmînd ca intervenționiști să-și ia singurii solda din jefuirea celor învinși. E de înțeles că fostul prior nu numai că a refuzat totdeauna cu dîrzenie asemenea propuneri, dar oricît i-ar fi urit și el pe negrii papei și oricît i-ar fi ars dorul de cămin, pe meagurile pe care le străbatea în toiașul omului fără căpătii, — quasi mendicant, — aproape ca un cerșetor, cum o spunea el însuși, a combătut înfuriat astfel de practici și chiar le-a împiedicat atunci cind urmau să le întreprindă alții. Firește că această intransigență trebuia să-l coste tot atît de mult ca și proverbiala lui mindrie. A fost lăvit cu toate armele intrigei și calomniei, afară de una care nu exista pe vremea aceea și pe care Marx și Engels au cunoscut-o.

— „Feric de Dante”, — scrie acesta din urmă. Era și el tot o ființă din oropsita clasă care poartă numele de emigranți, dar dușmanii nu-l puteau amenința cu mîrșave atacuri în spiritul celor din articolele de fond ale lui „Times”. — Și Engels, conchide sarcastic: — „Dar și mai fericit poate fi Times însuși, fiindcă a scăpat de un loc rezervat în Infernul lui Dante”.

Dintr-o scrisoare a lui Karl Marx — datată 7 ianuarie 1872 — și adresată redactorului ziarului Eastern Post:

— „În nemuritorul său poem, Dante spune că unul dintre cele mai groaznice chinuri ale unui exilat este inevitabilitatea de a veni în contact cu tot felul de oameni. Eu mi-am dat perfect de bine seama, de adevărul cuprins în această tînguire, cind am fost nevoit, într-o anumită perioadă de timp, să mă aneajez într-o polemică publică cu niște indivizi de teapa d-lor Brandlangh 5 comp. — Dar orice s-ar mai întîmpla, nu-mi voiu mai îngădui să transform disputa ce mi-ar fi impusă, într-un mijloc etfin și comod de a face numitului reclamă în străinătate”.

La un veac și jumătate de la nașterea lui Friederich Engels, comemorat în această toamnă de întreaga omenire înaintată, precum și la cele șase veacuri și jumătate dela nașterea lui Dante Alighieri comemorate în primăvara viitoare, — comunicarea între poetul titan de la 1300 și gînditorii titani din veacul trecut, — se cade a fi atestată și rememorată ca o mărturie a statorniciei creațiilor lor în însuși permanența lumii.

George BUZNEA

Grigore HAGIU

Despre orgoliu...

Cineva mi mărturisise că el are un singur orgoliu, „orgoliul de a descoperi adevărul”. Frază sună frumoasă și, poate, cu ani în urmă, m-ar fi impresionat... Dar poate exista un asemenea orgoliu, și, mai ales, poate exista un asemenea adevăr? Ce fel de adevăr o fi acela care se descoperă ca vanitate? Și cind a devenit săracul absolut o chestiune de vanitate? În cercetarea adevărului, modestia mi se pare indispensabilă. Adevărul nu poți să-l descoperi privindu-l de sus, ca pe-un subaltern, dacă și un subaltern trebuie privit de sus. De obicei cei care au orgoliu de a descoperi adevărul se mulțumesc cu acest orgoliu, și adevărul nu le mai este necesar.

Desigur, noi simțim adeseori nevoia de a ne idealiza limitele, de a da mărginirii noastre un sens spiritual. Orgoliul este o boală, și n-are importanță dacă excelenta părere pe care o avem despre noi se manifestă în cercetarea adevărului sau în cum-

părarea unui pachet de țigări... N-ai văzut oameni care degajă o excelentă părere despre ei, despre locul lor în societate, chiar cind duc furculița la gură? Vanitatea este, pină la urmă, o pacitate, umbra incapacității de a admite că pe lume mai sînt și alte ființe omești în afară de fermecătoarea ta persoană. Sfin-

jurnalul unui martor ocular

tem așa de puțin dispuși să admitem existența altora. Din frică și complexe încă neînțelese — egocentrismul caută să-și dovedească marea superioritate, orgoliul nu se apropie de nimeni cu iubire, orgoliul caută în orice ființă posibilitatea de a domina. A domina, a stăpîni înseamnă a muri, după convingerea mea; lumea urli este o lume superficială, lipsită de orice interes. Toate relațiile umane pot fi distruse de vanitate. Sînt oameni

care se îndrăgesc din vanitate. Sînt oameni, asta și mai frecvent, care se despart din vanitate. Vanitatea — pentru cine și-a urmărit cit de cit atent viața psihică — se dovedeste chiar mai puternică decit plăcerea. Dacă vanitatea este satisfăcută, omul aproape că nu mai are nevoie de nimic. Auzim mereu această expresie: „Măcar mi-am satisfăcut vanitatea”. Dar este oare vanitatea o dorință firească, la fel de firească precum hrana, sexualitatea? Nu... Sigur că nu. Observăm cu uimire că dorințele artificiale pot deveni uneori mai puternice decit cele naturale. Mulți oameni depun o energie cumplită în obținerea unor lucruri de care n-au nevoie și nu mișcă în schimb un deget pentru împlinirea unor dorințe pe deplin firești. Omul e în stare să sacrifice totul numai și numai ca vanitatea să supraviețuiască acestui naufragiu. Această energie risipită cu atita forță se expulcă, simt eu, prin faptul că o mulțime se confundă cu un program de principii, de experiențe, program pe care vrea să-l scoată basma curată. Vanitosul vrea să-și ră-

mină credincios imaginii false pe care și-a făcut-o despre sine, aici e grozăvia. Omul e o realitate mult mai complexă decit o adunătură pe principii, exigente și experiențe. Dar omul care renunță la o ființă vie numai de dragul înfrășării artificiale a vanității se poate numi un om viu? El preferă să stea singur cuc cu vanitatea lui, să-și ronțăie superba lui superioritate, decit să trăiască modest, între oameni. Căci e limpede că vanitatea duce la izolare; în izolare, departe de orice relații, egocentrismul o ia rază și nu mai cunoaște nici o măsură. Cine se hrănește numai din vanitate — pină la urmă se atrofiază.

Mă gîndesc că fără modestie, fără respect pentru viața altora nu este nimic posibil. Nu se poate trăi, nu se poate crea, nu se poate iubi, și, vai, nici măcar nu se poate muri... Vai, orgolișii vor muri foarte anevoie... Teodor MAZILU

TUDOR GEORGE SONETE

Radar

Mă bucur că mi-ai scris și orice rînd iradiat de-acolo, mi se pare Un cîmp van Gogh-ian cu iarba-n floare, Prin care vîntul trece șuierînd...

Îmbrățișată, unduita mare Se-osemule cu radiosul gînd Ce treptule din orizont profund Spre fruntea mea cu trepte gînditoare...

Atunci mă bucur mult, incendiar, Cutremurînd spre larg reverbe unde Din golful meu, atent ca un radar, Și nimburi largi și-ntr-un tot mai profunde — Din țărnu-acesta trist, — unde se sparg Delfinii-mbrățișaji, desprînși din larg...

La gîndul numai...

La gîndul numai că suava-ți mînă Prin pașiștile scrisului trecu, Zefiurul tău cu vorbele se-ngîlnă, Cu florile prin care pilpii tu...

Suavul tău parfum o să rămînă Nealterat prin timpuri, ca acu', Și trecerea-ți de nălucită zînă Nu se va stinge-n flori și-n ierburii, nu!

Aspir din scrisul tău ca iarba-n floare O pașiște, unde — mai știi? — am stat Și duhul tău înmiresmat de soare Plutește-n dansul ierbiî-nmiresmat... —

Caligrafii duloase care fură Dictate-n aer liber și-n Natură!...

Sonetul interdependenței

Din lucruri dragi, se nasc și mai dragi lucruri, Precum de-i trist cel drag ești trist ca dînsul, Din plînsul celui drag te prinde plînsul, Din bucuria celui drag te bucuri! De-l sînt cîntînd drag, e sînt răspunsul — Ca seva-n fruct urcînd afunde sucuri, Or, frunza-n rădăcini pulsînd văzduhuri — Dintr-unu-ntr-altul și dintr-altu-ntrînsul...

O, Armonie! Interdependență De singe, de ozur, de clorofilă, — Clepsidră care-amesteci în esență Un cer de stele, al-culdu de argilă — Din inimă în inimă s-au scurs Maternal puls și infiatul puls!

La o aniversare

Capacilor asemeni, ușurel, Săltăm în trunchi, ne sprijinim pe zăre Și an de an o nouă-ncredinare Să-adaogă, ne jîlțuie-n inel,

Triumfători — purtăm comatul soare Foșnînd prin vînt cum dăcicul drapel, Dar, — lutului deprînși, — spașim în el, Robiți cu-a rădăcinei disperare...

O, anotimpuri! O, perenitate! O, sufletul vînturător prin toate!

Seduși acestui joc de zei drastici, Un zîmbet trist cercăm la onomastici...

Și an de an ne logodim mai trainic Cu putregaiu-afund și carul tainic...

Olarul danaidelor

Dac-am s-aleg cuvîntul ce se năzare-nții Destule-or să rămînă deoaparte nealese, Cu totu-n alte vorbe alt și-nțelesul iese, Deși e-aceiaș gîndul care vroiam să-l spui!

Continuă trădare, cercînd cu vorbe drese Fluturătoarea limbă în teaca ei s-o pui, Să fie-nlocuim gîndul cu vorba! Iaca, nu-i

Labil-răstălmăcirea Sibylei-preotese!

Meliorisim se cheamă creația — cum văd — Din fîndări și din cioburi cercînd să mai s-aleogă O amforă suavă zobită de prăpăd.

Măcar înasnuarea s-o mai vădească-nțreagă! Semnificații atînse pe-un hîrb au mai rămăs

Din pintecul de-ol' dată, din sînul plin de glas...

Vorbe, vorbe, vorbe...

De mic copiliî-nțreagul chin l-incep: Să-și strîmbe limba, buzele să-și strîmbe Il învîțăm cuvintele scâlțîmbe Nimicîncia vințele de-o pricep

La ce-l deprîndem ca să facă tumbă? La ce-l mai dăm vorbirii toanta cap? Le mutlăm gîndirea ca pe-un crep și îl deprîndem la măscări și zumbă!

De ce n-ar fi și altfel de cuvinte Grăind De-a dreptul mintea către minte?! —

Și cine-mi poate spune mie că înțelepciunea lumii-n vorbe stă, De vreme ce în cheagul vorbeii leg Frînturi din gîndul niciodată-nțreg?! —

Suprema așteptare

Rămîne pentru toate un pic de timp și-apoi Nici așteptarea nu e decit o voluptate: Premergătoare clipă prevestitoare-a toate, E brațul vremii care se-ntinde către noi!

Să știi s-aștepti! să-ncline suprema grautate Înalta trîzie cu astrele purcoi, Cu astrele-n devalmă surpînd sub ochii tăi, Sub degetele tale prin ele prefirate! Să știi s-aștepti! Așteptăți!

Și înțelege că E-un joc de pirghii — Valca ci Timpul e-o blocanță, Că-n brațu-nțins spre stela și-n cerul stă — Privind spre-nalte campeni cu-naltă cutezătoare —

Stă forța ce le-nchînă sub apăsarea ta, Adăugînd milenii — cu fiecare stea!

Evocări și devinații

Peste-ol' amintirilor răboj Dens cășună pulberoa uitării Și prin creștătura fieceării Se încheagă-ai timpulul malajii...

O, Uitare — ceată ce mă spăril! — O, Amurg de-nșingerate oji! Ceară, cursură-ntr-ale țigvei coji! Lanț, ce-nchîngă-arșicele spinării!

Pallimpsest al unui viu trecut! Geologic strat al altor ere! Bucurii, tristăți ce v-am avut, V-am depus cu pe semînțe-n lut!... Treptuî-vor altor primăvere Ceruri noi lumii noi — străvechi himere...

Dincolo de privire

Ce mi-a rămas decit să cînt, să cînt

Cu ochii arși — privighetare oarbă — Îndrăgostit de vînturi și de larbă De cer și arbori, stela și pămînt?! —

Cel-orbul-ochi al lumii să mă soarbă Pe-un ram întins precum un braț în vînt Aripa mea zadarnic fluturînd Prin cerul stîns rîvnit în zboru-i sorbăd...

Patetic peisaj, tulburător, Ce ochilor, lăuntric, li s-arată!

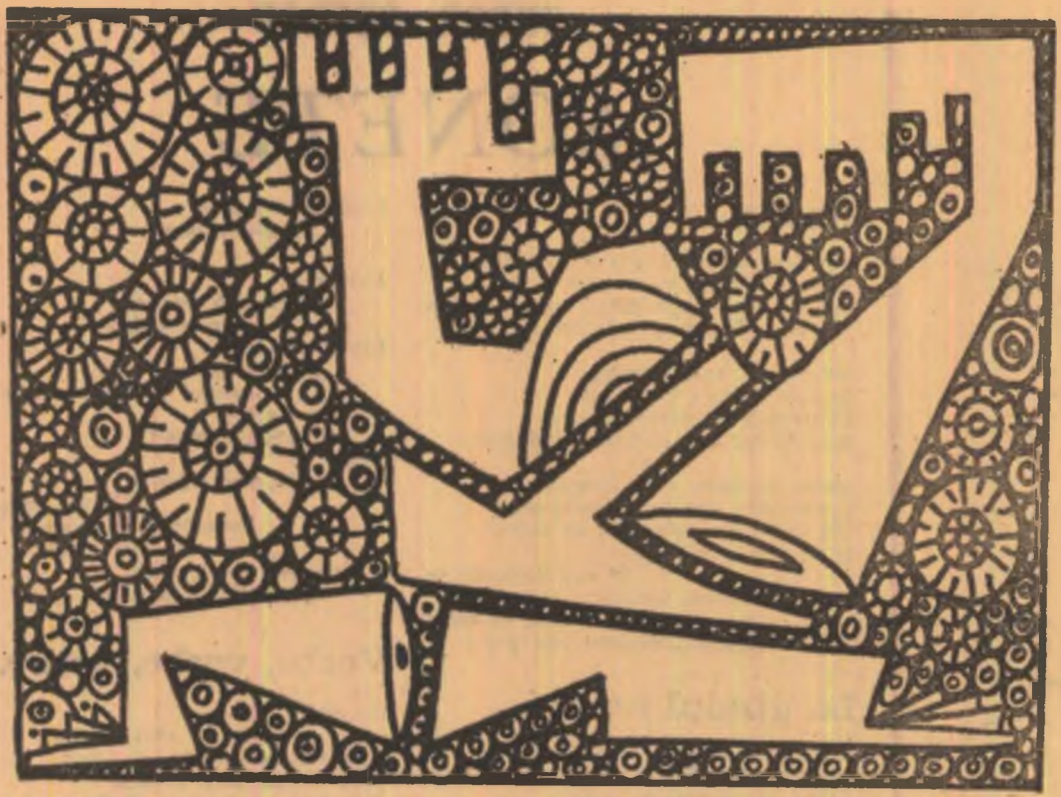
Dar dincolo de cerul ochilor: Și ceru-nșins pe sub timpanul lor, în celalt cer ce nu mai pot să-l vadă,

Eu, liber, cînt și zbor, eu cînt și zbor...

Desen de EUGEN GRUESCU

VALERIU PANTAZI

Mereu cuvintul...

Vai îl fericit multe zile, am spus :
Tu imi aduci un lum subțire, un zbor.
Sufletul imi e deodată mai greu,
Mai ușor.

Iată, simt gustul stelelor ca un ghimp
Cind infloresc alba răchită
Și-mi țin răsuflarea-n oceanul de timp
Oprită

Și imi întorc privirea către tine
Cind din cântecul a mară,
Și-aj vrea să-ți spun, însă mereu cuvintul
E înafară.

Vestire

O tainică lumină prin păsăra de zid
Inourează albul Oraș, să se strecoare
Vestire ca a mării în adormit auz
Răcoare

Și eu surd în somn. Să mă trezești
Fără să faci vreun gest : în calde pățuri
Este deajuns în gînd să știu că ești
Alături.

Atunci sublim se face dimineață
În partea bună a lumii ; eu ascult
Cum soarele pornește în rotații
Demult.

Dar nu-mi aduc aminte

La noapte mă voi duce să aliu unde sunt
Orănița și floarea de salcim
Urcate-n amintire de început celeșt
Tărîm.

Dar nu-mi aduc aminte iubito, nu-mi aduc :
Parlul lor s-a prelăcut în stele și zăpadă
Și-aii de-aproape nucleu au început, din nuc
Să cadă.

Să mă lubești, la noapte să mă schimb în
Și pur, să-mi dai puțină parfumuțu acest
Așa cum urci în amintiri de început
Celest.

PETRE GOT

Și doar într-un tîrziu

Să dorm pe vîl, corabie uitată
Neimbrînzita mare să n-aud cum răsună,
Totul să fie larmec unic
Ca primul somn pe Lună.

Din trup să se retragă și ore și durere,
Să liu redat tîrziu de zero timp, solar
Zeul de cer și ape
Din valuri să răsar.

De-atunci să nu mai știu zădărnicia,
Clipa s-a-nercer ca pe-o monedă-n dinți
Și doar într-un tîrziu să simt nisipul
Sub apășarea pașilor fierbinți...

Clipă

Tu vino cu mine
Și lasă-mă să liu trist
În dreptul unei ghinde.
Vol în negru,
Mingierile tale albastre,
Tăcute tăcerile noastre.
Lasă-mă să liu trist,
Năgindu-l
Fruitea să sărute
Pămîntul.

Flori

N-o să le smulg din raiul lor tăcut,
N-o să le tulbur liniștea înaltă —
Sint ochii morților îșișișiși din lut
Ce către lume cată.

Sint stelele unite bestial
Cind inger răvărît căsu în univiers
Și-acum Luminiți rid din nou
De după alt altar, revers.

E lăptele de Maică Precistă
Urcindu-ne în singe și-n privire
La ceasul nunții de prohod
De neagră, neagră feluire...

tr-aia mințile lui și așa puțin, încît toată ziua nu făcea altceva decît să care puștile pe drumuri. Bătea fiecare uliță și fiecare înfundătură o dată dimineața și o dată după-amiază, iar la jumătatea zilei și seara se oprea acasă, arunca puștile în poala nevestei să le curățe și el se culca. Cînd se trezea lua puștile și pleca. Descurajate, femeile treceau gardul una la alta, puneau mințile la piept și tăceau.

— Am visat tu astă noapte spuse într-o zi Domnica lui Calancea că la Drăgușeni o venit un om, un soldat, o adunat femeile în curtea bisericii, s-o urcat cu tot cu manta pe-un scăunel și le-o vorbit ce le-o vorbit și le-o mai încurajat.

Femeile, aflate în ograda Rariței lui Drapac, n-o luară în seamă. Ele se uitau peste drum, în ograda lui Hrițcu, unde, pe colțul prispei stătea Maria, nevasta acestuia, cu palmele în poală, și cu capul în jos, nemîșcată.

— Dacă eu vă spun c-așa am visat, le aminti iar Domnica și fiindcă nimeni nu-i răspunde ea își înălța vocea smucit :

— Vine proasta.

Pe poartă intra Marița lui Cruț, o femeie măruntă, cu gîtul scurt, care deschise încet, cu băgere de seamă și se opri mai departe stîrnindu-l, dar de la jumătate în sus era militar : avea veston, caschetă și două puști.

— Eu am tot spus, se încurajă femeia, că ce-o să fie, o să fie acolo un paspoi, că lumea n-are timp, are și ea grijile ei... Una, alta... Bărbații stătea cu bărbia căzută și cu gura deschisă, uitîndu-se peste capul femeii cu o căutătură întunecoasă de om care sforăie prin somn. El era Costache Hrițcu, socotit cel mai prost om din sat, care pășea crăcănăt, nu dădea bună ziua la nimeni și cînd ieșea de Paști în sat mergea înafăra nevestei, dar dacă s-o întors — gîndi femeia, bine că s-o întors.

— Iaca, tu ai venit și cu puști, mai spuse ea, iar Hrițcu se sălta din spate clămpănind puștile și plecă.

Nu mai la cîteva săptămîni după mobilizări pe ulița mare a satului Guranda apăru un om cu o înfățișare ciudată.

— Doamne, Dumnezeu, își uimi mirarea ei o femeie, tu ești Costache ? ! Am tot spus eu că n-o să fie război ; da nimeni nu m-o crezut, se bucură ea mîșurîndu-l. Omul era încălțat tot în bocancii lui cu care plecase, cu pantaloni bufași de suman, care se opreau cam la un lat de palmă deasupra turetții, dar de la jumătate în sus era militar : avea veston, caschetă și două puști.

— Eu am tot spus, se încurajă femeia, că ce-o să fie, o să fie acolo un paspoi, că lumea n-are timp, are și ea grijile ei... Una, alta... Bărbații stătea cu bărbia căzută și cu gura deschisă, uitîndu-se peste capul femeii cu o căutătură întunecoasă de om care sforăie prin somn. El era Costache Hrițcu, socotit cel mai prost om din sat, care pășea crăcănăt, nu dădea bună ziua la nimeni și cînd ieșea de Paști în sat mergea înafăra nevestei, dar dacă s-o întors — gîndi femeia, bine că s-o întors.

— Iaca, tu ai venit și cu puști, mai spuse ea, iar Hrițcu se sălta din spate clămpănind puștile și plecă.

Din ziua aceea femeile ieșeau în marginea satului, puneau palmele streșină la ochi și așteptau. În capătul celălalt al șesului, pe dealul Huluba, scipea ca o vinătaie albă drumul care leagă satul Guranda cu lumea și cine ar trebui să vină pe-acolo ar veni. S-ar vedea mai întîl în virful dealului sălind mic cît un punct, coborînd s-ar mări, în marginea șesului s-ar micșora iar, apoi apropiindu-se s-ar mări treptat și adevărat pînă ar intra în sat. Ar scoate pălăria din cap să dea bună ziua, și-ar lua nevasta lui și, dintr-o uliță în alta s-ar duce acasă.

Dar ele așteptară degeaba. Nicîi în prima vară, nici în cea de a doua și a treia nu apăru nimeni. Dealul se părăși și se învineră, iar drumul care spinteca văgăuit șesul, aproape de sat se înfunda în buruienii. Așa cum era așezat pe niște ponoare țește satul semăna cu o insulă scaldată de valuri de aer zăcut și care pe timp ce trecea părea că se îndepărtează tot mai mult de lume. Soarele îl ocotea roată-mprejuri, la amiază înțepenea să și verse căldura pe așezate, iar seara se oprea puțin în coama dealului Huluba însingierînd cerul, apoi cobora. Cîteodată luna ieșea mai devreme, cînd soarele era încă pe deal și atunci atimau odată, ca într-un cîntar uriaș.

Era un timp scurt cînd Scarasochi își scotea deasupra captoarele lui reci de jeratec și le cîntărea și le arăta lumii ca ea să vadă și să știe. Acoperșurile caselor din stuf sau șindrii prăiau de căldură, iar frunzele în copaci se răscuciră pînă căpătura asemănarea unor păsări omorite prin sete, înfipte apoi în crengi să înfrumusețeze o sărbătoare păgînă.

În a patra vară se dovedi pe de-a-ntregul că războiul trece peste acest sat cu aripa lui cea mai vicleană și mai înșelătoare. Ocolindu-l nu-l distruse dar îl pedepsi. Hrițcu se făcu jandarm și, cu toate că era om din sat, nu se opri niciodată în poarta vreunei văduve să se sfătuiască sau să vorbească omenește. Jumătatea aceea de uniformă îi zăpăcise în-

tr-unu caschetei, scoase o cheie, luă din ladă o sticlă și i-o aruncă. Sticla nimeri pe spina-re pînivei, se rostogoli pînă la jumătate și se înfundă în buruieni. Băiatul auzi buftitura, ridică numai niște priviri sălbătice și se culcă iar pe vioară.

— Am să te sfătuiesc ceva Costache, se munci Penelută să stăpînească podeaua sub picioare. Nu-i mai da notarului să beie c-o să moară, dă-mi mie. Sughită și se sprijini cu palma de aer. Hrițcu își prăvăli asupra lui privirile întunecoase și Penelută clipi. (Penelută și el om din sat, singurul poate care se

D. HONCIUC

Incumetase să și facă din viață o poveste. Afilă el — asta cu mult după ce se însurase — că prin părțile locului se trase linie ferată și se hotărî să se ducă pînă acolo. Se duse pe jos pînă la halță, cale de vreo 50 de km., se plimbă cu trenul prin țară și se întoarse în-apoi ticăloșit : fuma și cînd ploua înjura. Și fiindcă niciodată nu se cîndisea de ce spune, oamenii îl luară în seamă și-i aleseră consilier la primărie. Faptul însă îl îndemnă și mai mult la băutură, așa că vindu averea trecută în acte pe numele lui, bău pînă se beteși și mobilizările îl ocoliră. Hrițcu îl găsi supărat pe podișca din fața cîrciumii încluate, îl dădu spirt și astfel din ce era, ajunsese un om fără rușine).

— Eu l-am sfătuit, Costache, pe notar să beie la soare c-ai mai spornic, da el nu-ștelege. Hrițcu nu-l lua în seamă, trecu pe lingă el, apucă puștile de curele și aruncîndu-le pe amîndouă odată pe spate se opri în dreptul ferestrelor dinspre drum, Răcoarea muzeizată

nu vine

buia să apară jandarmul cel adevărat cu un hiț legat și bătut peste față.

Ieșit în drum Hrițcu își trase cascheta pe ochi, să se aperse de soare și se uită pe sub corozor într-o parte și alta cămpănind încotro s-o apuce. Indată năvăli afară și Penelută dar văzîndu-l pe Costache pe podișca își înfrînă pornirea și rămase la umbră, pe scări. Își răsuci o țigară, mai stătu puțin cu sticla spinzurată în mină, apoi speriat de cine știe ce gînd se îndreptă și se aruncă în soare.

— Brava lui Costache !

O femeie din mijlocul arăturii își făcu cruce, iar Domnica ajunsă în ulița cealaltă aruncă brațele peste gard ca pe două scăpări de minie, strigă ceva nedeslușit, sculpă și plecă.

Celelalte nu se urniră. Ileana lui Boicu, aflată aproape de el, chiar lingă gardul dinspre primărie, trase un vreas din gard și îl ruspe în două.

— Sintem și noi femel singure Costache, se rugă ea.

Mai trase o crenguță, o plesni între degete și clinti din cap repetînd mut ceea ce spuse.

— N-am voie, fa, să vorbesc cu populația, mîrli Hrițcu în silă cu privirile rostogolite de-a lungul drumului, încotro aveea de gînd s-o apuce. Se sălta din spate și împințat de bătaia puștilor o porni hotărît.

Ajunsesse destul de departe și, cînd tocmai se părea că uitase de femei, înlipse capul în cer și urlă ca un ieșit din minți.

— Ce vă zgîliți, fa, nebunelor, după mine, voi nu vedeți în ce mare mișcare-s vremurile ? Apucați-vă mai bine și puneți niște pușți în porți că poate dă Dumnezeu și trece regele !

Vorbele lui izbîră tăcerea lăsată în urmă

ca niște pocnituri de harapnic iar Penelută se răsuci și pășind de-a-ndaratele învîrtia sticla deasupra capului. Apoi își îndreptă mersul și fugi măruntel.

— Să pună copăcel mîci, Costache, că hai, hai, hai, copăcelu crește.

Hrițcu se întoarse acasă abia spre seară, aruncă puștile în poala nevestei și se culcă. În ograda Rariței, femeile erau adunate pe un lăicer și ea le dădea în bobi. Cînd întunerice se îndesi Rarița amestecă bobii cu palma, oftă și-și culcă fruntea pe genunchi. Pămîntul răsufla o fierbințeaie uscată, de parcă abia fusesse dat jos de pe plită și femeile se traseră înspre capetele lăicerului sau se răriră prin ograda. Domnica lui Calancea se mută sub zăplazul de stuf dinspre Țigănaș și începu să cînte. Streșinile caselor își coborau umbrele pe pereți și luna, trecînd prin fața satului, își scaldă lucirea în ferestrele închise, sporîndu-le întunecimea.

— Așa, zi-i direct cu regimentu, se ivi Penelută în prag.

— Alo, dom'colonel ! Alo, am auzit că se-mpart decorații și la jandari și vă rog să-mi dați și mie una, c-ai-mi trebuie, Aloo ! Alo ! Anaftura și pupura, trînti el receptorul și Penelută tresări.

— Ce-a-zi domnu colonel ?..

— Arhanghelul și ferestrău, biserica și Dumnezeu...

Se lăsă pe spate, rezemă puștile de perete, lovi cu virful palmei un geam care se deschise repezit și — din spatele primăriei veni o melodie tristă și singuratăc.

— Cîntă notarașu, cîntă, se clătina Penelută...

Acolo, sub un salcîm de lingă becul cu u-șele deschise stătea rezemat un băiat slab, cu ochii adînciiți în fundul capului. El era notarul. Era un băiat tînăr, un baccalaureat, care venise în sat în vara trecută îmbrăcat în palton și cu o lădiță de lemn. În lădiță avea o vioară și un combinezon de femeie și rămase în sat ca notar. La început mai ieșise în sat, odată chiar le cîntase femeilor din vioară, dar după ce, într-o noapte, îi dădu combinezonul Taniei lui Lebadă, tuberculoasa cu șolduri frumoase, nu se mai arătă. Stătea în curtea primăriei, nu mînca nimic, bîea spirt și cînta.

Iar cînd trebuia să se culce, se ghemuia pe lada de fier din jandarmarie, se învelea cu paltonul și dormea. Cînd se trezea, zi, noapte, punea paltonul pe umeri, lua vioara și cînta.

— Cîntă strașnic notarașu. Cu fața culcată pe vioară băiatul trăgea arculus apăsă pe toată lungimea lui intristînd melodia din ce în ce ; o chema poate pe mama lui să vină să-l aperse și să-i deie apă.

— Cu ochii atrnați de clopotnița bisericii, Hrițcu cotrobăi sub cordica de mușama din-

din odaie se înveclina și se despărțea de zăpușea de-afară și acolo pe un fel de arătură uscată se vedea alergînd o femeie. Pornită din mijlocul parcelei ea se ducea buimacă spre latura din fund a grădiniți, lăsînd în urmă alte trei femei nemîșcate și cu privirile ațintite spre primărie. Arătura aceea neșemănată, sau semănătură aceea nerăsădită, împrejmuită cu un gard rar din crengi de catină, le îndepărta una de alta și pe toate de căldirea primăriei și ele se uitau acolo așteptînd cu o încordare abia stăpînită de parcă în prag tre-

drumurile

de ALEXANDRU
HAGI DUVAN

E vorba mai curînd de o stare de spirit decît de o poveste, de o convingere de-a-mea, care s-a născut în diminețile acelea multe și friguroase, pe drumul dintre casa și școală, o convingere cu altă mai lipsită de importanță cu cît e a mea și pe care — vreau s-o împărtășesc acumă din comoditate, din cochetărie, poate din lipsă de activitate, sau din orice alt motiv ce-și găsește cub în mîntea mea.

Hotărîsem să o numesc convingere, dar acum la capătul acestei fraze lungi imi dau seama că m-am grăbit, de fapt nu e vorba de o convingere ci de o senzație, o pură senzație vizuală, un fel de rază care taie oblic un norișor de praf, transformîndu-l într-un mînușchi auriu, plătitor și ușor, aproape frumos. Mă aflam într-o răspîntie și trebuia să aleg, erau mai multe drumuri și toate duceau către școală, școala noastră cea de toate zilele, utilă și absolut obligatorie.

— Pentru că vezi, dacă nu te faci inginer, o să trebuiască să încerci la medicină, dar medicina durează șase ani și apoi te așteaptă provincia, așa mi-a spus mama, cînd ajunsesem la răspîntie, eu o privisem cu grijă pe toate părțile, răspîntia evident, dar mama n-a priceput și a mai repetat o dată toată fraza.

— Și altfel nu se poate ?

— Nu, mi-a răspuns, iar eu am plecat capul.

Drumul nu era teribil de plăcut, după cum am mai spus diminețile erau multe și friguroase, dar vîntul imi bătea din spate, paltonul părea gros și servieta ușoară. Mă îndreptam fără prea multă grabă către tramvai ; de regulă dacă se afla vreunul în stație îl lăsam să plece și apoi mă puneam pe așteptat. Nu purtam pică nimănui din cauza asta, numai că era tare devreme și pe ici, pe colo, mai ardeau felinarele. Lumina lor se împletea cu bucuria dimineții și pe măsură ce ziua se împunea felinarele deveneau mai slabe, mai neputincioase, ca becurile de lanternă. Pe urmă venea și tramvaiul, mă urcam, mă scoțeam de bani, biletele păreau mari cît niște așije, imi atrănu din buzunare și se bălăbăneau pe lingă mine, imi atingeau virfurile pantofilor, iar cînd mă așezam, dacă din fericire se găsea vreun loc liber, le împătureauam cu grijă, ca nu cumva să treacă cineva prin apropiere și să mă calce pe bileț.

Din tavan atrnau niște inele de piele ca niște urechi, care se clătinau în toate direcțiile. Dacă tramvaiul mergea repede urechile acelea se mișcau ritmic, atîngînd tavanul vopsit într-un alb murdar. Mă uitam pe geam la mersul grăbit al pietonilor, la mașinile care nu deveniseră încă o necesitate și mă gîndeam la unchiul meu, cel de o sfîrșise cu școala și imi vorbea de rolul spontaneității și al spiritului de observație

în artă. Drept care încercam să observ diferite lucruri ieșite din comun, să rețin numele străzilor pe care treceam, să citesc firmele magazinelor. Numai astfel am reușit să descopăr casa de care vroiam să vă vorbesc încă de la începutul începutului, casa pe care o denumisem impropriu convingere, sau senzație, casa care nu era nimic altceva decît un gard înalt cu țepușe de fier, o curte prelună cu aliele pietruite și un zid, nici mare nici mic, de o culoare gălbuie, un acoperiș plat și un horn pe care berzele l-ar fi folosit cu siguranță. Pentru că era toamnă, curtea căpătase un aspect oarecum vestigiu, dar prin tot cenușul acela se putea intră trezări și o notă de speranță, adidoma razei aurii în norișorul de praf. Geamurile erau curate, cel puțin așa păreau de la distanță, imi dădeam seama că o mină de gospodar își lăsase amprente, că la o vreme imi va veni și mie rîndul să îngrăjesc de geamuri și să mătur curtea, dar acum erau alte timpuri și trebuia să mă grăbesc la școală.

De fapt totul nu dura decît o clipă și mă obișnuisem să o aștept ca pe o evadare, ca pe o cărare ce scoate la liman. După ce clipa trecea simțeam ceva crescînd în mine, ceva ca o plantă, cu tulpina îngreunată de sevă pe care se cățărau furnici și se odîneau albine, dar totul trecea prea repede, imi aminteam de țînta mea precisă, către care mă îndreptam zi de zi, cuminte, sugrumat de răbdare. Începeam să-mi dau seama că nu voi avea niciodată puterea să renunț la drumul acela, eram prea copil și prea nesigur, ca să încerc sau măcar să-mi dau seama că totul se va continua identic, cap la cap, și de aici înainte. Tramvaiul se oprea, inelele de piele își recăpătau poziția, eu mă ridicam atunci în picioare și mă pregăteam să cobor. „Nu”, imi răspunsese mama și nu-ul ei imi pedeluisse viitorul, asta trebuia să fac și asta făceam, în definitiv și ea făcea tot numai ce trebuia, cu timpul s-a obișnuit și a crezut că și-a descoperit menirea.

Pe jos frigul mă cuprîndea mai lesne, dar pentru că nimic nu se schimba devenisem oarecum nepăsător. În apropiere de școală mă depășeau colegii, le răspundeam la salut și imi dădeam seama că începuse o nouă zi. Era într-adevăr ultimul lucru de care mai puteam să-mi dau seama.

Și bine înțeles că asta nu reprezintă cîtusi de puțin o convingere, numită impropriu casă, sau folosind un termen mai cuprinzător, o construcție, nu reprezintă o idee sau o soluție, e doar o rază pe care excavatoarele întirzite s-o acopere cu trupurile lor mari, rezistente, ilogice, o rază care pătrunde totuși pînă la mine prin hornul pe care berzele l-ar fi folosit cu siguranță...

nimeni

ai, da-ți seamă... Mă faceți voi proastă da eu nu-s proastă. Ea s-a dus pe de-a dreptu. Tania sări peste alt gard mai jos și mai destrămat și de acolo își aruncă privirile în urmă, dar nu spre femei, ci, pe deasupra lor, înspre marginea satului de unde venea un nor negru și întunecat.

— Să mă duc eu acasă c-o fi târziu, spusese din poartă Milica, ridicată pe vîrful încotro o apucase Tania. Se mai codi puțin ca să pară adevărat ceea ce spusese și ieșind în drum o luă la fugă.

Ileana lui Boicu, se desprinsese de gard, se foi nerăbdătoare pe lângă Rarița și, ca să poată pleca, își ridică fusta cu amîndouă minile și dispărură după casă. Apărură însă imediat prin altă grădină, de dincolo de-a lui Tigană și nu se văzu decît o clipă cînd se furisă de după un salcîm, după un stog de paie pipernicit.

Speriată de liniștea din ograda Marița se ridică în capul oaselor și se uită buimăc împrejuru de parcă ar fi căzut din cer.

— Că dacă ele n-ar semăna nu s-ar duce, da ele seamă. Norul acela care se țira spre sat împingea înalte valuri de căldură înăbușitoare și cîntecul notariului se întindea spre el mai țipăt și mai răvășit parcă prevestind o nenorocire în fata căreia, de obicei, oamenii își adună lucrurile, sărută pragurile caselor și cu boccele în spate se cîrduiesc spre alte locuri. Se sfîrni o adiere de vînt și o floare soarelui din grădina pustie a lui Tigană, răsarită acolo din întimplare și, singură, se legăna încet și visătoare. Lipită de gard, Rarița își înghiță un strigăt de durere și întorcîndu-se se uită la cer:

— Iaca mine iar e Sfîntu Ilie, spusese ea și Domnica, care se furisă spre poartă se opri într-un gest de căință.

O fulgerare albă despică norul de-a curmezișul și femeile își făcură cruce.

— Doamne Sfîntu Ilie și sfînta zi de mîine, se rugă Domnica, așa să-mi ajungă gîndu la Ion al meu unde-o fi el acuma...

vine. Se uită la Ileana și o apucă părerea de rău vorbi mai departe. Nu vine Ileană... Fă-mă tu bucățele că altceva nu-ți spune. Lui îi stă în cale om cu bubă pe înimă, uite!

— Costache.

(Hrițcu le spusese odată că n-are voie nimeni să intre în sat pînă nu primește el ordin „de la domnul colonel” și femeile, fiindcă nu mai auziră de mult voce de bărbat, îl crezură).

— Costache, repetă Ileana.

Potrivirea aceasta o învinul pe Rarița și ea dădu vorbelor sale un fel de înțelepciune.

— Bobu nu spune Ileană. O fi el n-o fi el, eu n-am de unde să știu, da altu n-are cum să fie.

Trase basmaua de pe cap, căută în coc pieptenele de os și se pieptănă.

Verona, care stătuse tot timpul în picioare pe palmele pe plente și cu privirile rispite peste acoperișul casei își potrivea amăgirea pe bobul celeilalte.

— Nici mai spre toamnă nu vine Rarița, se rugă ea.

— Mai spre toamnă... făcu Rarița, zici tu mai spre toamnă, Veronă, da parcă ce mai este pin' la toamnă și se ridică țînindu-se de saie. Parcă mă strînge pe mine ceva, sau parcă nu mă strînge, da ceva mă strînge, că iară mă frige. Ileana dădu să se ridice și ea sprîjindu-se cu o mină de piciorul Rariței, dar rămase într-un genunchi: Doamne, să-ți faci cruce nu alta, se ului ea descoperind-o pe Florica lui Bongianu în fîntină. Vezi tu Floare — strigă ea — că apa are obiceiul că se face oglindă și cine știe ce-ți mai arată.

Florica stătea cu tălpile pe ultimul rînd de pietre și bucurată de răcoarea fîntîni rîdea.

— Și ce-o să-mi arate tu. N-are decît să-mi arate; cui i-o fi lui să-i fie se duce el după ea și-n fundu fîntîni, n-avea tu grijă.

— Ei, Floarea a fost ea totdeauna mai oarecum, cîrți abia auzită Marița și căută cu un zîmbet fricos dezlegarea spuselor ei în ochii celorlalte dar n-o găsi.

Intr-adins, trecu printre femei și vîrî capul între șipicile porții:

— Marie, ele te roagă dacă le lași și pe ele să se joace oleacă cu puștiile.

Poarta se zgîlții și Tania fără să mai aștepte răspunsul care tot nu avea să vină, trecu drumul, izbi cu piciorul porțita cealaltă și intră în ograda lui Hrițcu. Porțita se trînti iar și după ea ieși Milica, apoi toate se înghesuiră năvălit, încît porțita îngustă se înfundă cu trupurile lor și ca să nu se strivească trebuiră să intre de-a curmezișul.

— Stai tu Veronă, o împinse Ileana, că-mi rupi coastele.

Verona se ghemui pînă sub pieptul ei, scoase un umăr în față și se smuci dar o trase înapoi fusta agățată într-un cui. Se întoarse s-o desprîndă, însă tocmai atunci pe sub ea țîșni cu capul înainte Marița, o mai lovi alt trup și altul și acesta se despică.

Verona scîpuț uscat cujul, bătu cu palma în urmă și o luă la fugă. În fuga ei nesocotită avea ceva din disperarea unui om amenințat de inec, încît ajunse la prispa odată cu celelalte și apucă și ea o pușcă. Cealaltă pușcă o luară Tania cu Milica și țînînd-o amîndouă se

scurt cu dantelă. Observînd uluirea femeilor, ea uită de pușcă și puse o mină în sold.

— De unde o ai, fa?

De unde o ai fa, repetară toate în gînd. Intruchiparea ei albă, frumoasă și nepăsătoare lumină firesc ograda cu o lumină pămîntească, care spulberă pe loc zăpăceala din mințile femeilor.

Abia acum o văzură pe Verona lîngă șură, singură, tăcută și încrîncenată, mînuind cu ușurință închizătorul. Îl mai deschise și-l mai închise o dată, lăsa pușca jos și cu un pas negovăitor, dar încetinit de o durere și o hătîrire mocnită pluti pînă la prispa. Se uită în poala Mariței, în jurul ei și apoi căută cu ochii în toată ograda. O fixă pe Domnica și cu același pas veni la ea. Trecu pe lângă Tania fără s-o vadă, se aplecă, luă un cartuș din închizătorul Domnicăi și plecă. Puse cartușul în pușcă, închise și sunetul austa sec de fier îngrijit măsură adîncimea unei liniști de cimitir.

— Da ce ai tu de gînd, Veronă?

Verona se ridică, adună palmele în față așa cum îl era obiceiul și rămase îngîndurată cu aceeași privire, fără început și fără sfîrșit.

Desene de EUGEN GRUESCU

foliau de colo-colo, vesele și precaute iar după ele se ținea țipul și-și mesteca palmele de bucurie, Marița, Tania întoarse țeava către Florica și aceasta chicoti speriată.

Îndată ograda lui Hrițcu, un petec sterp de pămînt pe care după ploaie crescuse o coajă fierbinte, se umplu de o zarvă și o zăpăceală ca de iarmoroc prin care, Domnica, încinsă cu centura lui Hrițcu, cu tot cu cele două cartușiere se plimba cu minile la spate.

— Ia stai tu veni repede Ileana, ce are acolo?

— Unde, fa?

— Uite-acolo

— Cooșelu, spusese pricepută Tania, Ileana se miră pieziș și ea întoarse pușca cu burta în sus să-i arate.

— Cartușu aici se pune lovi Domnica în treacău cu degetul mînerul închizătorului.

Milica trase de mîner dar acesta nu se mișcă.

— Nu așa, tu, trage mai tare spusese Rarița și trase și ea dar mînerul rămase neclintit.

— Ia ține Rarița, spusese Tania și trase cu amîndouă minile dar tot nu se mișcă.

— Doamne tu, se necăji Ileana, așa s-o-or fi muncind și-ai noștri. Nepriceperea lor le adună pe toate și traseră și încercară pînă cînd Milica trebui să-i șteargă Taniei sudoarea de pe frunte cu un colț de basma.

— Ia, pune-o jos.

— N-o puneți jos se auzi atunci vocea acătută a Mariei, că se murdărește și mă bate.

Tania se uită cu înțelegerea la ea și apucă de rochie cu hotărîre. O trase peste cap, o așternu jos și rămase într-un combinezon

Luă pușca și o porni încet, plutind ca prin vis și cînd o mai auzi odată pe Rarița lăsa pușca jos și se închină.

— Da ce-ți trece ție prin mîntă Veronă, se apropie Rarița, dar vocea i se stîmse și stăpînită de puterea mușeniei Veronei își făcu cruce.

Verona îngenuche și îngenuchiară toate. Ograda se umplu de un murmur cernit și între ele trupul Taniei se obrîncea în soare ca o lucire de oglindă. Îngenuchind, le uniră pe toate gîndul că trebuie să întoarcă pe-deapsă pedesep. Numai Maria străină de tot ce se întîmpla și ce avea să se întîmple în ograda ei stătea cu ochii în pămînt și cu minile în poală înțepenită ca o iconă săpată în lemn putred.

Poate că îmboldită de cîngătoarea aceea care-i frîcea mijlocul Domnica se ridică înainte de a se termina rugăciunea și se duse pe colțul prispei din fața casei (căci casa era cu spatele la drum) și pîndi spre ușă.

Se porniră și celelalte dar la jumătatea drumului se opriră s-o aștepte pe Marița, care rămase lîngă rochia Taniei cu fruntea lipită de pămînt.

Ușa casei se bufni, Domnica alerga și pe prispa apărură Hrițcu.

— Da voi ce faceți alcea, fa partizancetor?

Era îmbrăcat în veston și cu caschetă, însă fără pantaloni, numai în albituri pe care le ținea cu mîna. Speriată de goliciunea ei, Tania se dădu cîțiva pași înapoi, o rupse la fugă și se adăposti sub peretele surii.

Așa cum era îmbrăcat, Hrițcu sări jos, se apropie de femeii dar puterea lor slăbi și se lipiră una de alta.

— Au pus glonț, se auzi vocea Mariei, slabă și nesprîjinită.

— De ce-ați pus glonț, fa?

Îndîrjirea Veronei slăbi și pușca-i scăpă. Hrițcu ridică mina să se apere sau să lovească și albiturile îi căzură.

Goliciunea lui alt de aproape, cutremurată dintr-odată trupurile femeilor stătute și nerprimente și el se trezi strivit într-o țesătură de priviri tulbure din care nu se mai putu desclîci.

— În care ați pus glonț, fa? se rugă el.

Pe fața Milicăi apărură niște pete, iar Ileana începu să plîngă.

— Fa, voi sînteți nebune, sau n-ați mîncat azi, se scîrni el... Uite la aia...

Lîngă rochia Taniei, Marița stătea tot îngenuchiată. Ea își trimisese gîndurile la omul ei să-l găsească și să se sfătuiască și le aștepta să se întoarcă.

Tîrziu, cînd gîndurile i se întoarseră, ea ridică fruntea pătată de țărînă și căută împrejuru. Cu pata aceea pe frunte, părea că țesuse tocmai atunci din pămînt și se uita prin ograda cu niște priviri nesfirșite de îndepărtate.

Trupurile femeilor, năruite în preajma lui Hrițcu, se coceau în soare ca o floare căzută. Tania stătea rezemată de peretele surii cu capul lăsat pe umeri, cu așru desfăcut și bucuria aceea care-i petrecuse o clipă trupul o mai lumina încă. Poate dormea și singura amenințare și împotrivire era țeava puștii îndreptată direct spre Hrițcu.

Începu trist cîntecul notariului.

— Hal, du-te, își desfăcu Rarița pleoapele către Hrițcu.

Ileana își desclîștă gura și clinti capul spre ea rugătoare.

— Mai lasă-l puțin Rarița. Mai stai puțin spurcăciune

GABRIEL IUGA

Cintec lapon

și vino calm spre mine iubită mi-am uitat pămîntul în mările acelea înghețate de unde steaua puiberei palare migrează-n somn spre anotimpul ce l-a brăzdat căciulii tău prin ger și vino desmierdînd un atlel de cuvînt ca ochiul cald de gheață să lumineze-a iarbă dar unde lușiră cîinii bărbații din banchize femeile din alge bolnave de lumină și unde m-am ascuns înzeninat cînd nu m-aud trecînd prin viscol și numai port pe cămări cîntecul de iarnă

bat lumined pe case croncîntorilor ghețarii și-n lumul dintre ape mai luminează spre țărnuiri ca stîncă înghețată prin care mai tesară

Lamentație

poate nu trebuia să pornești din somn înălț fierbinte vîntolind în sînge apoi mai restemat în strîgăt lepădînd celea nouă piei de maimuță una albă alta-nîncecată poate nu trebuia să apară pe brațe legănata blistem din rana mea lată-mă doliu închinat peste prima lacrimă cînd te agăți dincolo de noapte spre laptele steleț lată-mă pădure uscată îndepărtîndu-mă singele meu rămas în alt pămînt cruce la căpătîi eu ție cruce pînă te va ineca strugurii proaspeți desbrăcați din lut și zic lovi-s-ar pieptul de săgeată cenușă lîngă cenușă ca aripa lîngă aripă așa cum ai înflorit din fum lovi-s-ar miezul nopții de ochiul tău rotund să vii la loc limpede în palmă și nulăr crud

cu carnea-n sold rămasă-n coasta mea pentru-o singură umbră hidoasă lovi-s-ar luna de pămînt sufletul tău de burulană a și loc răsuindu-se a și loc măcar trăindu-mi palmele măcar om-lacrimă să-ți bată peste așama ascunsă-n platră să umbli prunc pe sunete

poate nu trebuia să pornești din somn ca săgeata lacomă de luguț sau ca peștele despicat din apă pentru-un singur salt lată lemle-bocloarea juclindu-ți anii pe o scîlpire de sobie lată-mă pe mine descălfîndu-ți sînil chemîndu-te din valea somnului și poate nu trebuia să auzi

PETRE DAN LAZĂR

Eram nebunul

Am descoperit nebunul trist, la zaruri jucînd cu-n alter ego în oglindă Care înviat, s-a spînzurat de grinăd În răstimpul dintre două avatură,

Eram nebunul înhămat la brîșcă, Nebunul nimănu, de la trăsură, Cu ochelari de col și cu zăbală-n gură Pentru faptul că am trîșat la rîșcă,

Unul o rămas prinț spînzurat de grinăd Cu hamurile noi de la trăsură; Celălbalt, cătoare, cu blistem în gură Trecu inguvernabil prin propria-mi oglîndă,

Print

Sint prințul unei țări de peste lume Cu iceberguri din epoca de platră Și sint un cîine rădăci de satră, Menit să-mi roadă oasele postume,

Briganzii regelui vecin, de tobă, M-au răpiț din ceacănalele mării lbavnicei rămasă între soldații Ca între semnele-nțebărilor,

În corn de minaret, o viață În soldă la un domn străin, M-am luptat nebun cu tristă manechin Împuns de săbii și cusut cu ață,

Am evadat din turn, pe țărnuiri Făgăduitorul corăbii, Pe cînd trufia vieții mi se scurgea prin vene În tropot de cal și-n crucișări de săbii...

Sint prințul unei țări de peste ape Cu iceberguri din epoca de platră Și sint un cîine rădăci de satră, Din ochii mei adînci menit să se adapte,

Saltimbanci

Mă alu într-o peșteră cu stridii, Landore, portogole și numidii, Fostle dîntro-o eră cu moluște, Dar sepio crispată se teme să ne muște,

Eu și cu mine, slînxul de carmin, Surprinși de alabastru-n crochiu de joc marin, Am împietrit din lacrimi, stăclăctie, Comiși în prizonierii planetei prohibite,

Carștul alurează trist, lărdă calotă, Comediații dorm, E umeț în ruloță Și peștera-i adîncă și somnul morții greu; — Veniți pribegi să vă-nclăziți la locul meu!

INA OPRIȘIU

Fluture eram

Fluture eram fluture de paște sufletele rodeam sufletele de moaște,

Narcis se-mbăia în oglinda morții sufletu-mi lîmbia în băltoaca nopții.

Leagănă-mă doamne pe frunza de varză blesteme destramă cu cleiul din oase,

Idilă

Lasă coasa seceră trei stela săbii argintii și pe iie-mi coasă,

Noaptea o fișnit patru locuri mari patru armăsară prooroci bizari

ride-n lin o luminare nu pricep de ce nechează și un fluture de noapte, mi-o lăsat omida-n sînge,

EMIL CIURARU

Sunet pe aripi

Lacrimi reci din cer cenușiu lovesc în sunet de aripi mușcînd din numărul lor,

Uscată de sete și vînt amintirea din urmă mă doare, iar glasul verii se stingea încet, în singele trunzilor core moare.

Toamnă

Viața stîlăc mîlțumire,

Rod — lumină brîd pe cîntec,

Toamna scînceț de cocori pe gutul,

LUCIAN AVRAMESCU

Cal de ambră

o singurătate-n dai înflorăcam între destine cal de ambră peste noi Paris galopa în tine

ștircur verii ne uita și n-aveam nimic de spus o lertare se cădea trupului de-a pururi dus

Agonie

clinti vechi adorm pe umbra la porți de anotimp cînd năruie tăcerea sub lumățăți de timp

Joc de floare

pe somnul vacii desenat ingenunchind triste monada lună de miere în bărbat portret al clipei care cade

ostăzi dălnina prea limpuru rugina clopota de vînt genunchiul tău mi-o lăsa știru al plînsului de sub cuvînt

● **LE FIGARO LITTERAIRE** (19—25 oct. a.c.). După Mauriac, Franța a mai pierdut un prestigios scriitor, pe Jean Giono. Vieții și opere sale îi aduc un ultim omagiu scriitorilor, criticii, actorii, personalități ale vieții culturale franceze.

● **Robert Kanters**: „Astăzi, trupul său a fost redat pământului cărui spirit și-a aparținut întotdeauna cu tărie. Dar ne rămâne puterea de a împinge poarta care este coperta ficției... din cărțile sale și de a intra în domeniul vrăjii în care lucrurile sunt mai mult decât ceea ce sînt...“ (Omul magiei lucrurilor).

● **J. M. G. Le Clézio**: „A muri înseamnă a ucide limbajul. Cel ce scrie nu trebuie, nu poate să moară. Tensiunea scrierii sale, forța care conduce fiecare din cuvintele sale și le unește, persuasiunea verbului său, toate acestea sînt viață, putere de viață. O viață mai evidentă încă decât viața reală, pentru că în ea este substanța, chintesința, pentru că în ea este însăși energia. A scrie înseamnă mai mult decât a trăi; înseamnă a construi o nouă ordine existenței, o ordine absolută, care nu depinde de nici o materialitate“ (Și scriitorii mor...)

● **Henri Bosco**: „Dacă Giono mă deconcerta citeodată, nu iubeam mai puțin esențialul, poezia sa despre lume, muntele viu și izvorul împede, pădurea care dospesce, steaua care atinge creștele și căldătorește pe cont propriu, omul însuși care are aerul unei stînci, care vorbește ca un copac, și vîntul, vîntul cel mai misterios pe care l-am cunoscut, un vînt care dă tircoale, care neliniștește, care dezorientează. Și de asemenea, printr-un instinct care este ca și peste lucruri, imaginea, imaginea răzînd...“ (Poetul pământului și al astrilor).

● **André Chamson**: „... ceea ce admirați la Jean Giono este modul în care a știut să iasă din viață... Există ceva antic în simplitatea cu care a acceptat inevitabilul, acest inevitabil cu care alții au căutat să trișeze. El care știa să transforme tot ceea ce e natural pentru a-l proiecta în fantastic s-a supus naturii. Omul muritor a înțeles pe marele artist“ (De la epicurism la stoicism).

● **Fernandel**: „Giono a făcut totul în unicul film pe care l-a condus. Cu toate acestea, avea rari eleganțe de a cere avizul ficției. Știind perfect ce voia și trebuia să facă. Capta afeștura cum captează lacul soarele. Făcuse efort — aproape involuntar“.

● **PARIS MATCH** (17 oct. a.c.). Un reportaj fotografic pe două pagini, dedicat concursului internațional de belcanto de la Toulouse, înseamnă fotografiile celor trei cîntăreți români laureați: **Euzenia Moldoveanu** (premiul întâi), **Dan Serbac** (premiul al doilea) și **Alexandru Farcaș** (medalie).

● **L'EXPRESS** (19—25 oct. a.c.) **Jean Anouilh** a revenit la cinematograful scriind scenariul și dialogurile coproducției franco-angloze **A Room a Paris** (și, respectiv, **Le Temps d'aimer**). Acțiunea se petrece în anii 1937—1942 într-un atelier din Montmartre și are ca protagoniști pe **Mark Burn** (un pictor), **Susan Hampshire** (o dansatoare), **Mel Ferrer** (un doctor), **Philippe Noiret** („un parizian timorat“).

● **SATURDAY REVIEW** (3 oct. a.c.) **Hilton Kramer**, fostul critic literar de la **The New Leader**, actualmente critic de artă la **The New York Times**, consacră pagini interesante operei lui **Samuel Beckett** (**The Collected works of Samuel Beckett**) precum și citorva ezegeze beckettiene: **Lunga sonată a morții** de **Michael Robinson**, **Samuel Beckett** azi editată de **Melvin J. Friedman** (**University of Chicago Press**), **Samuel Beckett**: Poet și critic de **Lauren ce E. Harvey**.

● Revista publică un amplu comentariu (însoțit de reproducerea desene Artă siciliană semnat de **Katharine Kuh**). Autoarea se arată preocupată în egală măsură de comorile artistice ale insulei ca și de destinul ei dramatic, „de brutalitățile omenești și naturale“ cărora le-a supraviețuit întotdeauna.

● **LES NOUVELLES LITTERAIRES** (8 oct. a.c.) Urmează să anoră în editura **Flammarion** cartea lui **Jules Romains** **Amiție et Rencontres — o carte de „amintiri“ și nu de „memorii“**, cum ține să precizeze redacția în prezentarea ce însoțește fragmentul publicat în avan-premieră: **Intîlnirile mele cu Duhamel**.

● În luna noiembrie vor fi decernate principalele premii literare: premiul Academiei — pentru roman — (12 nov.), premiile **Goncourt** și **Renaudot** (23 nov.), premiile **Femina** și **Médicis** (30 nov.) **Jurii Médicis** va acorda în acest an două premii: unul pentru romanul francez, celălalt pentru un roman străin tradus în 1970. Printre favoriții se numără: **Henri Bonier** (**L'Amour des autres**), **Jean Freustié** (**Isabelle ou L'Arrière** — saison), **Michel Déon** (**Les Poneyes sauvages**), **Michel Tournier** (**Le Roi des Aulnes**), **Hélène Parmelin** (**La manière noire**), **Beatrice Privat** (**Les Vergers de février**), **Didier Decoin** (**Elisabeth ou Dieu seul le sait**), **Claude Delmas** (**Les Shooner**).

● **Ultimele noutăți la editura Skira**: **Comorile Iranului** de **A. Mazahiri**, **Jurnalul impresionismului de Maria și Godfrey Blunden**. **La Presses universitaires de France**: **Istoria generală a Africii negre** de **Hubert Dechamps**. **Dictionar geografic**. **La Sequoia**: **Sahara de René Gard** și **Karl Suter**. **Lumea animală** (în treisprezece volume). **La Pierre Seghers**: **Ingram Bergman** și **John Donner**, **Walth Disney** de **Maurice Jessy**. **Cinematograful fantastic de René Prédal**.

● În pagina a treia **Jacques Caban** consacră câteva coloane Jocurilor de artificii ale lui **Dos Passos**. E a trecea în revistă (puțin cam severă) a principalelor etape din creația acestui ultim reprezentant al „generației pierdute“. Se menționează în mod special **trilogia S.U.A.**: „S.U.A. este o magnifică hăcătombă. În ritmul gîfuit al unei mamei ambulate, trilogia trece cu buldozerul peste toate speranțele anilor '20“.

U. V. Z.

Desen de DANIEL TOLCIU

duelul cu crinii

După înfrîngerea războiului mondial, William Carlos Williams, care a pierit ca și Robert Frost, în jurul vârstei de 80 de ani și E. E. Cummings, născut în 1894 și dispărut și el tot la începutul deceniului al șapteslea, încercaseră — fiecare cu mijloace diferite — să forțeze originalitatea. Marciind un divorț nu lipsit de publicitate între americana scrisă și engleza în care, pînă atunci, se tot exprimaseră poezii noului continent; veletarii pînă la un punct, ei scontau o autonomie. Tendințele acestea de emancipare, pentru a cuceri teren, îi necesitară (sub aparența unui prestigios neo-clasicism, atent la artificiu, la rafinament și subtilități, dar și sterili), îi necesitară forme care să gireze noului limbaj o existență neîntărită. Se aștepta și era căutată o soluție în măsură să ofere, sub anvelopa generozității sale ilimitate, garanțiile unei de sine stătătoare poziții. Orientarea își văsa chematul, „legislatorul“ — cum a formulat unul dintre criticii fenomenului.

Acela în care s-au rezezat pentru o clipă nădejdiile noii direcții în care Hart Crane (1899—1932). Apreciat relativ sau cu exagerări în timpul vieții, exalîndu-se personalitatea imediat după dispariție și în așteptarea proaspettelor serii de poezii din ultimele decenii îndrăzneala de a-și prefera îndrăzneala lor în locul aceluia riscate cu luciditate și arăbescuri muzicale de înaintea, din punct de vedere biografic Hart Crane seamănă multora din confrății săi de dincolo de ocean: adică e zvrîlit de viață într-o puzderie de profesii și de indelecticării, rînd pe rînd abandonate. Și totuși, în concertul liricii americane de 50 de ani încoace, el e sau a fost o răscurce, un sfîrșit și-un început de drum. Nici studiile neterminale, desigur, nici prisosul de sensibilități al mamei sale (care l-a crescut separată de soț), nici stăruirile de vagabond și nici vreo altă paranteză de soiul acesta nu vor alcătui registrul interesului sfîrșit de versurile lui, socotite ale unui poet blestemat. Interesul pentru ele va sta și stă în ele însele, în experiența pe care acestea o includ, de terminînd posteritatea sa nu poate trece cu nepăsare peste ceea ce s-a sublimat acolo:

Uitarea-i ca o melodie
care, fugind de pe portativ, rădăcește
Uitarea-i ca o pasăre cu aripile calme,
deschisă, mari și nemiscate.
Ca o pasăre plătind neobosit în vînt.
Uitarea e ploaia din noaptea
sau bătrîna colibă din pădure, sau un copil.
Uitarea e albă ca arborii veștezi.
Ea trezește proorocescă înmărmurire a silabelor
sau ascunde zeii sub glîi.
Pot să-mi amintesc de o mulțime de uitări.

HART CRANE

Rostite au fost în jurul lui Hart Crane elogi și aprecieri de o complexitate povară. I s-a spus genial. Entuziaștii lui ispită de a clasiciza avangardismul, aplaudind însă rafinamentele acestuia; de a concilia — însă modern — frondele (ziceți-le dadaism, futurism, relativism, freudism) cu prestigiile și rigorile artei poetice străvechi, această ispită sugera și conturează însuși portretul său.

Criza economică din 1929 a Statelor Unite, seism resimțit pînă la noi, a avut repercusiuni direct grave asupra tuturor ramurilor de activitate americană. Pe durata lui, marele crah a fost însoțit de o serie de sinucideri. Între altele, și de aceea a poetului și editorului Harry Crosby, care o va precedea pe a lui Hart Crane. Din proprie deliberație și dintr-un spontaneism bizar, la înapoierea cu o barcă din Mexic, acesta din urmă, Crane, s-a înecat.

Coborîrea lui sub ape, mergerea către *Cetea din Mare* a lui Poe, l-a proiectat la început pe înălțimi nepresimțite și neprognosticate. Postum, gloria originalității lui Hart Crane, ca și influența exercitată de el asupra mai tinerilor, au intrat totuși într-un vag declin, mai ales din clipa cînd numele unui prieten al său, amant (multă vreme discret și necunoscut) al lirei, Samuel Green, mort la numai 23 de ani, părăsind anonimul, s-ar fi relevat drept autor a numeroase pagini cu însemnări și buroane de al căror cuprins bîntuindu-l Hart Crane n-a fost — se pretinde — cu totul străin.

Plagiator? Măcar intruciva? Imputarea discutabilă, atunci cînd e de perimetrat o personalitate oricînd îndrăzneață să afirme în privința rezervărilor de mai tîrziu ale liricii din patria sa: „Per me si vado.“ Într-adevăr, prin el se pătrunde în cea mai modernă poezie americană și odată cu apariția lui, îl cităm, într-un anume fel, „întinerul se risipește ca fața unei mame“. Ulterior poezia va apuca alt drum, „Umbrile re-use ale pulberii noastre coalete“, peste care, „o gîscă, tutunul și apa de colonie“ au risipit mai mult decît umbră, își vor amplifica violența, sfîdările, cerebralismul, ridurile, vidul și singurătatea.

„Arbitru cu șapcă și frumuseții pe această stradă“, Crane lasă în urmă, la 33 de ani, cîți numără în istoria literară, volumele **PODUL** și **CLĂDIRI ALBE**, pline de pedanterii vrăște, dar prin care se participă la o complexă perspectivă a devenirii limbajului și — nu este simplu joc de cuvinte — a limbajului devenirii.

Ion CARAION

punct și virgulă

Victor Vasarely

„Calitatea pe care mi-o atribui, spune Vasarely, este de plastician. Tabloul, scop final pentru vechii maestri, pentru mine a devenit un punct de plecare.“

Vasarely creează astfel opere care sînt niște iluzii optice (a fost denumit de un ziarist american „maestru în op art“ — prescurtarea de la optice servindu-se de mobilizarea firească a ochiului ca să dea impresia de mișcare. Este ceea ce Vasarely, ne oferă în tot pasul frumuseții native a ficției lucruri, spune Vasarely, și atunci de ce s-o mai repetăm? Trebuie, de aceea, să desprindă adevărul unde este invenția artistului, și nu să copieze un peisaj“.

V. Vasarely s-a născut în Ungaria. În 1908, și a venit la Paris în 1930 unde și-a început cariera făcînd afișe pentru agenția **Havas** și **Dräger**. Mai întîi pictor figurativ, a trecut prin faza de abstracționism formal spre a ajunge, în fine, la jocurile optice ale cinetismului, pentru el o continuă sursă de invenție. Catalogul primei lui expoziții suprapreliste a fost prefațat de **Jacques Prévert**.

„A abstractiza, declară Vasarely, înseamnă la drept vorbind să înălțăm spre a ajunge la esență. Dar, tot înălțîndu-se și înălțîndu-se, pînă unde se poate ajunge“

Tabloul unic pe care colecționarul de artă îl cumpără ca să-l așeze într-o încăperie, i se pare lui Vasarely o modalitate aparținînd unui trecut ireversibil. După părerea sa, opera de artă a viitorului poate fi creată, și trebuie, în funcție de tehnicile cele mai industriale. **Visul său este să construiască, ajutat de mașinile electronice, o cetate polieromă, care să se înalțe într-una din periferiile Parisului, iar prezența ei să salveze, din punct de vedere estetic, peisajul urban.** O asemenea cetate nu l-a comandat încă, dar o societate de asigurări din Bruxelles i-a cerut să clădească, după principiile artistului, un imobil cu șase etaje, lucrarea interzisă ulterior de **Palatul regal**, din imediata apropiere a terenului unde urma să se înalțe clădirea în chestiune.

V. Vasarely va „înveșmintă“ noua față a clădirii **Radio-Tele Luxembourg**, de la Paris (de pe strada Bayard). **Lucrarea plănuită să fie gata pînă la sfîrșitul acestui an.** Costul tirajului opere destinate străinii (400 mp.), se ridică la aproximativ 500.000 franci. Pe de altă parte, prima manifestare a **Fundației Vasarely** a fost inaugurarea muzeului care poartă numele artistului, în castelul de la **Gordes** (Haute Provence). Muzeul, care ocupă ultimile etaje ale castelului, cuprinde colecția de 1500 piese dăruite de artist și ilustrează producția sa dintre 1929—1970. Muzeul posedă și o inovație: o mașină electronică de prezentare a schițelor preliminare, construită de Vasarely. Este suficient să apesi pe un buton ca să apară, succesiv, niște panouri metalice montate pe rulmenți, grupînd cinci-

sprezece piese, ca plăcile de la un aparat fotografic de tip vechi. Astfel, pot fi consultate aproape simultan un mare număr de imagini de cîte 16 mp. fiecare. Instalația aceasta va fi urmată și de altele, începînd cu toamna anului 1970. Tot aici vor avea loc un ciclu de colocvii, reunind personalități din diferite discipline, în scopul de a crea acea plasticitate, situație de Vasarely în centrul preocupărilor sale.

Într-o etapă viitoare, în apropiere de **Gordes**, se va construi un institut care va permite instalarea unui număr de artiști și cercetători (gîzduiți în așa numitele **borlex**, un soi de iolouri în piatră) — creînd astfel echivalentul unui **Bauhaus** în Franța, idee pe care Vasarely niciodată n-a abandonat-o.

Desen de EUGEN GRUESCU

Carl-Friedrich Reuterswård — artă și tehnică

Pictorul suedez **C.-F. Reuterswård** s-a născut în 1934, la **Stockholm**, și este cunoscut în Franța din 1968, cînd **Muzeul de Artă Decorativă** i-a consacrat o expoziție **Pentacle** (alături de alți patru artiști). Opera lui, cu un caracter eclectic, nu poate fi lesne definită. Pentru desenele sale Non-sens a fost comparat cu **Francis Picabia**; el demistifică arta abstractă cu aceeași libertate, tratînd-o pur și simplu ca și cum ar fi vorba de niște foi de hîrtie pictate, pentru tapet. Artistul își îndreaptă investigațiile către o cunoaștere mai aprofundată a spațiului inconjurător, în **Descriri**, despre care afirma: „Vreau ca **Descriri**le mele să aibă un efect înălțător, ca decorul pictat dintr-o piesă de teatru“. Folosînd materiale moderne, artistul realizează picturi pe plexiglas, cu un fond fluorizat schimbător. În 1969 a expus **Laser** de mină. Astăzi **C. - F.**

Reuterswård reia aceleași principii, utilizînd raze de o intensitate mai mare, pe care le proiectează pe un ecran circular, capabil să le refracte pe alte două ecrane. Raza inițială fiind mobilă, spectatorul se află așadar în centrul unui joc variabil de interferențe luminoase, cu reflexe diferite.

Cu ficcare lucrare nouă, **C. - F. Reuterswård** își dezvoltă intenția de a îmbina arta cu descoperirile științei, slujindu-se totdeauna de aceleși mijloace: lumină, mobilizată și, în parte, de hazard. **Laserul** de mină oferă privitorului ambianța pe care artistul ar fi dorit să l-o creeze anterior, cu **Descriri**le.

Nic. POPESCU

„Echinox“ — număr dublu

Și acest număr dublu (august-septembrie a.c.) al revistei aparținînd tinerei grupări scriitoricești elujene face dovada aceluiași mai apreciate siguranțe de sine, arbitru cu care s-a impus atenției generale încă de la începuturile existenței ei. Mai mult, chiar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe — îl maturizează profilul. Măritorie concludentă sînt mai ales sectorul de critică, teorie și istorie literară, divers și grav prin preocupări, și clar, de data aceasta este vizibil și un binevenit spor de sobrietate, ceea ce îl echilibrează și — în multe privințe —

shakespeare

Sonete

VIII.

De ce, cînd muzică ascuți, te-ntuneci ?
Doar ce-i suav nu fuge de suav ;
Prilej e poate ca-n tristești să luneci,
Și nu-nrăgești decît ce-l trist și grav ?
Și dacă note clare vin pe coardă
Și-n zbor, rîhind urechea ta se pierd,
E fiindcă glasul lor gingaș te ceartă
Că vocea ta lipsește din concert.
Ia seama, coardele cum se mărită
Și bat alături în armonic pas ;
Par tatăl, fiul, mama fericită,
Ce toți, ca unul, au un singur glas !
Și glasul lor, multiplu și unic,
Șoptește : „De ești singur, ești
nimic !“

XIX.

„Timp hulpav, frînge leonina ghiară,
Pămîntul fă-l să-nghită ce-a prășit ; —
Din fălci de tigri smulge colți de fiară,

Și arde fenixul înveșnicit ;
Fă vreme rea și bună-n al tău zbor,
Iar lumea cu plăcerile-i mărunte
S-o joci cum vrei, o, Timp cu pas ușor,
Dar fi-e oprită-n crimă, cea mai cruntă :
O, lasă fruntea ce-o iubesc curată,
Cu pana ta străveche n-o mai scrie,
Ci-n goana ta să stea imaculată —
Țipar, în veci, de frumuseți să fie.
Dar nu, lovește, Timp, — că-n
versul meu
Iubirea va întineri mereu !

XXVII.

Sfirșit de trudă, caut iute-n pat
A trupului odihnă mult iubită ;
Dar mintea mea-și deschide drum
deodat' —

Cînd munca zilei e de mult sfîrșită ;
Și-n gînd, (de-al meu lăcaș fiind
departe),
In hagialic smerit mă-ndrept spre tine,
Ținînd cu pleoape mari deschise-n
noapte,
In bezna-n care orbii, doar, vād bine ;

In românește de TAȘCU GHEORGHIU

Și-a minții viziune ireală,
Vederii fără ochi icoana-ți 'naltă —
Un juvaer în noaptea mea spectrală —
Intinerind bătrîna nopții față ;
Și, iată, trup și gînd, cu-a noastră
vină,
De-i zi, ori noapte, nu se mai alină.

LIV.

O, frumuseșea, ce frumoasă pare,
Cînd poartă adevărul pe-a sa frunte !
Suava roză-i mai fermecătoare,
Cu-acei parșum ales ce-n foi ascunde,
E floarea de măceș aprinsă, vie,
Ca parșumatul rozelor vestmînt ;
Cu spîni la fel, învoaltă se mlădie
Cînd mugurii-i deschide-al verii vînt.
Dar ca o umbră farmecu-i trecu ;
Ea, părăsită, se desface-n drum
Și piere-ntr-oagă ! Dulcea roză, — nu !
— Petala-i moartă dă un scump parșum.
Cînd frumuseșea ta se va fi șters,
Îi voi filtra esența-n al meu vers.

LX.

Ca valuri ce la țărîm se sparg de stîncă,
Minutele grăbesc către sfîrșit ;
Și-un val spre cel din față se aruncă,
Gonind într-un cortegiu chinuit.
Cînd viața întră-n matca ei deplină
Și-n crugul dulce-al firii s-a-nălțat,
Eclipse strîmbe-i surpă-a ei lumină
Și însuși Timpul sfarmă tot ce-a dat.
Ce-i tînăr, Timpul roade-ncet, săpînd
Pe fruntea frumuseșii paralele ;
Minunile naturii hrană-i sînt
Și cad sub cercul coasei sale grele.
Și totuși, versu-mi drept, prin timp,
va sta,
Cîntînd, în ciuda-i, frumuseșea ta.

LXII.

Trufia-n ochii mei s-a-nstăpînit,
In sufler și-n fînța mea oriunde ;
Și-acest păcat nu e de lecuit,
Atît de-adînc în firea mea pătrunde.
La chip mai galeș altul cred că nu-i,
Cu boiu mai mîndru, cu-o la fel croială,
Și-n prețul ce mi-l fac de mine-mi spuî,
Că-s peste toți, și-n tot, fără greșală.
Dar cînd oglînda-mi spune cum arăt,
Bătut și ciopîrîit de-mbătrînire,
Trufiei mele dezmințirea-i vād,
Și-a dragostei de sine rătăcire.
Mi-mpunam privirile cu tine,
Și-ntinream cu zilele-ți senine.

LXXXII.

Orî voi trăi spre-a-ți face epitaful,
Ori vei mai fi, cînd eu voi sta-ngropat ;
Pe numele-ți nu s-o așterne praful,
Chiar dacă eu, întreg, voi fi uitat.
Menit fi-e numele să n-aibe moarte,
Cînd dus, din lumea-ntr-oagă-ar fi
să mor ;
De-o groapă doar pămîntu-mi face
parte —
Ci-al tău mormînt e-n ochii tuturor.
Un monument fi-i versul meu senin,
Ce-n ochii viitori va fi aprins ;
Ți-or spune viața limbile ce vin,
Cînd duhul lumii noastre fi-va stîns.
Vei fi mereu (e-al penei mele har)
In duhul viu, — pe gura lumii cîtar.

XCI.

Cu stirpea-naltă-și cată unii fală,
Cu-avere, cu talent, cu forța unii ;
Cu strai slușit pe-a modei noi croială ;
Cu caii, sau cu șoimi, sau cu cîinii ;
Și nu-i pornire fără desfătare,

Și toate-s fără seamăn socotite ;
Dar nu-s simțiri cu-a mea să se măsoare
Și-n fericirea-mi toate-s însutite.
Cu-a ta iubire-un herb mai mîndru-mi
'dai,
Mai ferheș sînt cu ea și mai bogat

Decît cu-averi, veșmînte, șoimi sau cai,
Cu tine, fala-ntrégii lumi mi-ai dat.
Dar totu-mi poși lua și-atunci
mă faci
Să fiu cel mai sărac dintre săraci.

CXIII.

De cînd m-am dus, mi-s ochii-ntorși
în minte
Și-n simțul vieții nu mă pot încrede ;
In parte-i teafăr, parte-i orb și minte,
Pare-a vedea, ci-n adevăr nu vede ;
Căci inimii nu-i dăruie tipare.

De flori, de păsări și-alte-asemuite
De-aceste iuși icoane parte n-are,
Ce chiar de umbra lor sînt văduvite.
Căci cea mai aspră — ori gingașe-
arătare,
Ce-i dulce și suav, ori hîd și rău,
Columbă, corb, ori munți, și-albastra
mare.
Ea le preschimbă după chipul tău.
Prea-plin de tine-atîta te iubesc,
Că lumea n-o mai pot gîndi firesc.

CXIX.

Ce lacrimi de sirenă-am mai băut,
Filtrate-n infernale alambicuri,
Speranțele cu spaime le-am șesut,
Pierzînd mereu, cînd așteptam ciștiguri !
Iar inima, ce trist și-amar greși,
Cînd se credea în culmea fericirii !
Privirea-mi ce departe pribeși,
In prea smintita febră-a rătăcirii !
O, har al suferinței ! Azi vād bine,
Că tot ce-i bun, prin rău, mai bun e
încă ;
Și dragostea cînd crește din ruine,

E mai de pref, mai mare, mai adîncă.
Și-așa, mă-ntorc, certat, la ce-am
iubit,
Avînd de trei ori cit am risipit.

CXXIV.

De-ar fi amoru-mi doar un fiu de rege,
Bastard ar fi, la Soartă cerșetor,
In slavă pus, sau frînt de-a Vremii lege,
Spin între spîni, sau floare între flori.
O, nu, ferit e-amoru-mi de-orice silă,
De pompa zîmbitoare neajuns,
Nici de cîrtirea curții prea servilă.
De-a cărei modă timpul ni-l pătruns.
Politică eretică n-o teme,
Care-n urzeli de-un ceas lucrarea-și
trece,
Ci singur urcă-n sferile supreme, —
Văpîi nu-l cresc ; ploî, nu pot să-l înce
Nebunii vremii-ntr-asta-mi sînt
chezași, —
Ce-s buni doar morții și-n viață
ucigași.

CXLIV.

Am două amoruri, — tihnă și simțire,
Ca două duhuri stîndu-mi de ispită ;
Cel bun e-un om frumos la chip și fire,
Cel rău, mulere, scump sulemenită.
Vrînd să mă-nfunde-n iad, drăcoacea
mea,
Ca să mă lase, pe cel bun l-așiftă, —
Să-mi schimbe-n diavol duhul bun ar
vrea,
Vrăjindu-mi-l cu neagra ei arșiță.
Schimbatu-mi-s-a ingeru-n moroi ?
O bănuî, dar n-o spun cu glas înalt ;
Ci singur eu, și duși ei amîndoi,
Gîndesc că-l unu-n iadul celullalt.
Dar sigur nu-s și-n îndoială
singer,
Cît iasma nu-l va fi aprins pe inger.

CXLVII.

Mi-e dragostea ca-n friguri însetată,
Ea, ce-i stîrnește-arșița, veșnic vrea ;
Și hrană-i e ce-o crește în durată,
Să-mpace poasta-i lîncedă și rea.
Iar cugetul ce doctor mi-e-n iubire,
Mîhnit că n-ascultai a lui cerință,
M-a părăsit, — și-mi zic în rătăcire,
Că-i moarte-amorul cel hult de știință.
Fără puteri mi-e cugetul, n-am leac
Și ature în mare tulburare ;
In gînd și vorbă ca nebunii fac
O mincinoasă, vană delirare ;
Căci albă și curată te-am visat,
Dar neagră ești ca iadu-ntunecat.

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMANIA

Redactor șef : Ștefan Bănuțescu
Redactori șefi adjuncți :
Cezar Baltag, Fănuș Neagu,
Adrian Păunescu
Secretor general de redacție :
Constantin Teiu

L

REDACTIA :

București, Bd. Ana Ipătescu 15
Telefon : 11 61 54 ; 12 16 10

ADMINISTRAȚIA :

Șoseaua Kiseleff 10, tel. 18.33.99

ABONAMENTELE :

3 luni — 13 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei

Țiparul executat la
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘTIINȚII”

Prezentarea grafică : Mircea Popescu
Paginator : Nicolae Ion.